

A | Ω

keresztyén igazság

az Ordass Lajos Alapítvány negyedévi folyóirata

Új folyam 141. szám

2024. 1. szám

tartalom

igehirdetés

Szeverényi János: Az Úrtól jön a szabadulás! / 1

dokumentumok

Adalékok Ordass püspök portréjához / 4

tanulmányok

Weltler Gábor: „Jöjj, hogyha bűnöm éget...”

Gondolatok bűnről, bűnbánatról, bűnbocsánatról 2. rész / 5

Tubán József: Baptisatus sum. A keresztség szentsége lelkészi és családi oldalról / 10

Németh Szabolcs: „Szenvedett hitéért gyötrelmes rabságot ...”

Zsédenyi István lelkészt 350 évvel ezelőtt idézték a pozsonyi vésztörvényszék elé / 27

misszió, pasztoráció

Ittész Szilvia: Egyházi és állami iskolák. Pedagógiai gondolatok mindkét „térfélről” / 30

Tartalmi összesítők / 40

keresztyén igazság

Az Ordass Lajos Alapítvány negyedévi folyóirata

Független evangélikus teológiai és kritikai lap

Új folyam 141. szám – 2024. 1. szám

Felelős szerkesztő: Isó Dorottya, e-mail: isodorottya66@gmail.com

A szerkesztőbizottság tagjai: Isó Dorottya, Ittész János, Jankovits Béla,

Kovács László, Tubán József, Weltler Gábor

Észrevételeiket, hozzászólásaikat örömmel fogadjuk, kérjük, hogy a felelős szerkesztő e-mail címére küldjék.

Olvasószerkesztő: Ittész Dániel

Tördelőszerkesztő: Dénes Tamás

Felelős kiadó: ifj. Zászkaliczky Pál

Kiadó: Ordass Lajos Alapítvány, 1171 Budapest, Lenkeház u. 2. www.ordass.hu

Bankszámlaszám: 10700732-49912407-51100005

Nyomdai kivitelezés: OOK-Press Kft., Veszprém **Felelős vezető:** Szathmáry Attila

HU ISSN 0865-2163 – Törzsszám: 1996/320 – Eng.szám: III./E1/20/1989

Az Úrtól jön a szabadulás!

³Nyomorúságomban az Úrhoz kiáltottam, és ő meghallgatott engem. A halál torkából kiáltottam segítségért, és te meghallottad hangomat. ⁴Mélységbe dobtál, a tenger közepébe, és áradat vett körül. Minden habod és hullámod átcsapott fölöttem. ⁵En már azt gondoltam, hogy eltaszítottál magadtól, és nem láthatom többé szent templomodat! ⁶Már-már életemet fenyegette a víz, mélység és örvény vett körül, hínár fonódott a fejemre. ⁷Lesüllyedtem a hegyek alapjáig, örökre bezárult mögöttem a föld. De te kiemelted életemet a sírból, ó, Úram, Istenem! ⁸Amikor elcsüggedt a lelkem, az Úrra gondoltam, és imádságom eljutott hozzád, szent templomodba. Akik hitvány bálványokhoz ragaszkodnak, azok elhagyják jótevőjüket. ¹⁰De én hálaéneket zengve áldozok neked, és amit megfogadtam, teljesítem. Az Úrtól jön a szabadulás! (Jón 2,3–10)

A húsvét elnevezés semmit nem fejez ki abból, amit ez az ünnep a keresztyének számára jelent. A hús-vét arra utal, hogy a böjti időszak után újra lehet húst enni. Ez így kevés, és félrevezető a lényeg, a valóság szempontjából.

Természetesen a hívő ember számára az étkezés is több mint a has megtöltése, sőt a gazdagon terített asztal része lehet az ünnepi örömnél, de itt másról és többről van szó. Ezen a napon nem a sonkának és a főtt tojásnak örülünk csupán, hanem sokkal inkább annak, hogy

- Isten Jézusban legyőzte a bűnt, a halált és a gonosz hatalmát;
- van testi-lelki-szellemi feltámadás;
- az ember nemcsak 70-80 évnyi hiábavaló fáradozásra teremtetett, hanem teljes, örök életre;
- van szabadulás a bűn levegőtlen szorításából;
- nem a halálé a végső szó, mert van élet a halál után, és van élet a halál előtt is;
- Isten szabadító erejével mi is győzhetünk az ördög, a gonosz felett.

Annak, hogy én hirdethetem az isteni ígét, az örömhírt és hogy ezt hallgathatják, olvashatják, egyetlen igazi oka és magyarázata van, mégpedig az, hogy Jézus él. Ő nem emlék és nem varázslat, nem bálvány, nem emberi vallás, hanem élő személy, a mi teremtőnk és megváltónk, aki út, igazság és élet, akivel ma is élő, személyes kapcsolatunk lehet. Ez a Jézus azt mondta nekünk, tanítványainak, hogy „én élek, és ti is élni fogtok” (Jn 14,19); „[...] aki hallja az én ígémet, és hisz abban, aki elküldött engem, annak örök élete van, sőt ítéletre sem megy, hanem átment a halálból az életbe” (Jn 5,24).

egyetlen igazi oka és magyarázata van, mégpedig az, hogy Jézus él.

Jónásról, az engedetlen prófétáról olvastunk, aki Jézus előtt ezer esztendővel élt. Jónás könyve a Biblia egyik legérdekesebb történetét tartalmazza, mely mai üzenetet hordoz.

Ezt a könyvet Jézus is ismerte és szerette, sőt a halálból való feltámadás előképének tartotta a

Jónással történeteket. Máté evangéliumában (12,39–40) így olvassuk: „Ez a gonosz és parázna nemzedék jelt követel, de nem adatik neki más jel, csak a Jónás próféta jele. Mert ahogyan Jónás három nap és három éjjel volt a hal gyomrában, úgy lesz az Emberfia is a föld belsejében három nap és három éjjel”.

Jézus is ismerte és szerette, sőt a halálból való feltámadás előképének tartotta a Jónással történeteket.

Ki is volt ez a Jónás? A választott nép, Izrael tagja, Isten próféta, akit Ura azzal bízott meg, hogy lépjen ki saját vallásos kereteiből, kultúrájából. Menjen el Asszíria fővárosába, Ninivébe, és hirdesse a pogányoknak Isten ígését, mert

Isten nem csak a zsidók Istene. Jónás erre nem hajlandó, hanem engedetlenül más irányba veszi az útját. Felszáll egy hajóra, amely viharba keveredik, és végül saját kérésére a hajósok a tengerbe dobják.

A kijelölt igeszakasz a pusztulásba, mélységbe, halálba zuhant ember imája, aki átéli Isten szabadítását. Mit jelent, mit üzen ez a történet számunkra?

Mindnyájan Isten választottai vagyunk. Másképp nem is hallhatnánk Isten ígését. Mindaddig keresünk, kutatunk, vagy éppen kompenzálunk, pótlékokat alkalmazunk, amíg meg nem találjuk létünk, életünk igazi, maradandó értelmét és célját, vagyis meg nem értjük, hogy ő már régen keres minket.

Jónásnak – ahogy mindnyájunknak – küldetése van. De ő engedetlen, önféjű. A választott néphez tartozóként, zsidóként nem akar a lenézett, pogány Ninivébe menni. Nem érti, Isten miért szereti Ninivét, az akkori világ gazdag, hatalmas és erőszakos városát. Az ott élők többek között arról voltak ismertek, hogy a hadifoglyokat iszonyatosan megkínózták. Jónás tudhatott ilyen esetekről.

A lényeg, hogy Isten számon tartja Jónást, de Ninivét is szereti. Azt akarja, hogy Jónás és Ninive is megtalálja az Isten és az ember tiszteletében, szeretetében és szolgálatában élete értelmét és célját. Isten az egész világot szereti, és üdvözíteni akarja, Jónás pedig nem ért

Isten számon tartja Jónást, de Ninivét is szereti.

egyet ezzel a szándékkal. A történetnek még izgalmasabb az olvasata, ha tudjuk, hogy Ninive a mai Irak területén, a Tigris folyó partján épült város volt. Isten mai választottai mit adnak, mit

visznek Ninive késői utódainak? Akkor Isten ígét küldött a pogány, erőszakos városba.

Kétféle látás és út létezik a világban: a halál és az élet útja. A halál útja a bezárkózás, gyűlölet, háború, az örök, egyetemes törvények semmibevétele, a szabadság, a fogyasztói, materialista, hedonista szemlélet és gyakorlat. A bennünket körülvevő kultúra értékeket is hordoz, de a csillogás és gazdagság ellenére a halál bűzét árasztja. Az embert megfosztja méltóságától és egyetlen célja van, hogy irányítható, manipulált fogyasztói bábokká váljunk. Ebbe az ördögi tervbe pedig nem fér bele a szeretet, az áldozatos, szolgáló élet, a magzatok és az idősök megbecsülése, védelme, az egészséges házasság és család, a tízparancsolat, az evangélium és Jézus követése.

Ninive vagy éppen az ókori Róma, de a mai világbirodalmak is ezt a szellemiséget képviselik és képviselik. Róma jelképe a két árvát – Romulust és Remust – etető farkas. Védelmet és táplálékot ad, de teljes alávetettséget vár ezért. Ne gondolkodj, ne legyen a korszellemmel szemben más véleményed, és fogyassz, egyél, mi majd megvédünk. Folyik ma is az etetés...

Jónásnak egyedül kellett szembeszállnia az akkor lenyűgöző, de halálos szellemiséget képviselő várossal. Megtérést kellett hirdetnie. Vállalja-e Isten mai népe ezt a népszerűtlen szolgálatot? A prófétáknak ez volt a feladatuk. Jézus is megtérést hirdetett az akkori Római Birodalomban élőknek. Az első keresztyének azért váltak sokszor csoportosan is mártírokká, mert nem engedelmeskedtek Rómának, amely ugyan adott ingyen cirkuszt és kenyeret, de megkövetelte, hogy a császárt tartsák megváltónak és isten fiának.

Az istentelenség, a materializmus, az önmegváltás és az emberimádat a halál útja! Világunk és társadalmunk ma a halál útján jár, ha nem is akar tudni róla. Isten igéje a halál útjáról való megtérést *feltámadásnak* nevezi:

- „Ébredj fel, aki alszol, támadj fel a halálból, és felragyog neked a Krisztus!” (Ef 5,14)
- „Titeket is életre keltett, akik halottak voltatok vétkeitek és bűneitek miatt”. (Ef 2,1)
- „[...] az én fiam meghalt és feltámadott” – mondja a tékozló fiú megtérésekor az apja. (Lk 15,24)
- „[...] hogy megismerjem őt [Jézust], és feltámadása erejét”. (Fil 3,10)

Silesius így énekel: „Mondom neked, nem segít rajtad Krisztus feltámadása, / Ha tunyán heversz a bűnben, halálos béklyóba verve.”¹

Lelki, szellemi feltámadásunk nélkül a „kellemes húsvéti” ünnepelgetés oda visz, ahova jutotunk: nyuszika, csoki, tojás, lerészegedés, üresség, önmegváltási kísérletek, luciferi valóságshow. Isten pedig azt mondja, kiáltja most is: „[...] nem kívánom én a bűnös ember halálát – így szól az én Uram, az Úr –, hanem azt, hogy megtérjen útjáról, és *éljen*” (Ez 18,23; *kiemelés – Sz. J.*).

Társadalom, világ, egyház, ébredj fel halálos álmodból! Isten azt mondja, hogy nem halhatsz meg! Élned kell! Az Istentől kapott élet pedig szabadság, öröm, békeesség. Kell-e ez neked?

Jónás imájának utolsó mondata (Jón 2,10):

„Az Úrtól jön a szabadulás!” Lehet, hogy lelki-leg te is azt éled át, mint Jónás a hal gyomrában: sötétség, bezártság, reménytelenség vesz körül. Talán azt gondold, hogy nincs tovább, mélységbe zuhantál, hínár fonódott a fejedre, nyakadra, és fojtogat. Talán te is ezt nyöszörgöd: Én Istenem, miért hagytál el?!

Isten parancsolt a hálnak, és az kivetette Jónást a partra. Isten ura a halálnak, a rabságnak. Kiáltás hozzá, mint Jónás: Uram, mentsd meg lelkemet, életemet! Ámen.

Társadalom, világ, egyház, ébredj fel halálos álmodból!

1 www. Angelus Silesius: *Hiába születik Krisztus* http://www.zold-s.hu/doc/kar_2012.pdf (letöltve: 2024. március 5.)

Adalékok Ordass püspök portréjához

Budapest, 1975. augusztus 23.

Kedves Béla!

E hó 14-én keltezett kedves levelednek nagyon megörültem. Köszönöm.

Örülök annak, hogy végre együtt van megint az „egész család”. Arról nyilván tudsz, hogy mindennapi könyörgő imádságomban Te és a Tiéd benne vagytok. Leveledből azt érzem, hogy erre szükségetek is van. Ígérem, hogy a jövőben is naponként kérek áldást Istentől szolgálatotokra.

mindennapi *könyörgő imádságomban*
Te és a Tiéd benne vagytok.

A kép, amelyet gyülekezetetről adsz leveledben, nem idegen számomra. Ilyennek tudom össz-egyházunk képét. Ezért csak könyörögni tudok Istenhez: legyen irgalmas egyházunk, benne gyülekezeteink iránt, és Ő adjon irányítást lelkipásztorainknak, közöttük neked is.

A meghívással *nem tudok élni,*
– sajnálatomra. Én „leprás” ember vagyok.

Kedves számomra meghívó szavad is, mert belőle őszinte szeretet sugárzását érzem. A meghívással nem tudok élni, – sajnálatomra. Én „leprás” ember vagyok. Nem vihetek bajt egy csendes paróchiába, mert, ha belőle baj származik, akkor nem tudok segíteni. Megszoktam elszigeteltségemet és megmaradok benne.

Csendes magányomban mostanában ifjúsági áhítatok fordításával foglalkozom, – norvégból. Egynéhány szemelvényt mellékelek is.

Kicsi Asszonykádnak kézcsókot küldök, Gyermekeidet, – a Nagyokat is, a Kicsit is, csókolom. szeretettel köszönt

Ordass Lajos bácsi

”

Uram!

Szereteted kifogyhatatlan forrását nyisd meg előttem. Hadd meríthessek belőle erőt akaratom teljesítésére. Ha többre nem: legalább egy ember felé rendezzem, ami nyugtalanít. Legalább egy emberért tudjak őszintén imádkozni. (uo. 310.).

„Jöjj, hogyha bűnöm éget...”* Gondolatok bűnről, bűnbánatról, bűnbocsánatról 2. rész

Kereszttel vagy kereszt nélkül?

Luther a *Heidelbergi disputáció* utolsó teológiai tételében Isten szeretetének teremtő erejéről tanít, aki nem megtalálja, hanem megteremti a számára szeretetre méltót. Ahhoz azonban, hogy Isten e teremtő munkáját megkezdje, előtte az embernek semmivé és senkivé kell lennie, mert Isten csak a semmiből és a senkiből tud és akar teremteni. Aki még valaki, akinek még van valamije, attól Isten csak elvesz, hogy teljesen megalázza. Mindezt azonban nem azért teszi, hogy az embert megsemmisítse, ellenkezőleg: azért, hogy újjáteremtse. Nem kisémmizni akar minket, hanem a legnagyobb kincssel, önmagával megajándékozni. Pál apostol így tanítja: „Sőt azokat választotta ki Isten, akik a világ szemében bolondok, hogy megszegyenítse a bölcseket, és azokat választotta ki Isten, akik a világ szemében erőtlének, hogy megszegyenítse az erőseket, és azokat választotta ki Isten, akik a világ szemében nem előkelők, sőt lenézettek, és a semmiket, hogy semmikké tegye a valamiket, hogy egyetlen ember se dicsekedjék az Isten színe előtt. Az ő munkája az, hogy ti Krisztus Jézusban vagytok.” (1Kor 1,27–30)

Isten csak a semmiből és a senkiből tud és akar teremteni.

A kereszti teológusa ezért eljutott már arra a pontra, ahol semmit nem lehet tenni és akarni. Ez az a bizonyos „nagy vízváltató”, ahol a farizeus és a vámszedő útja végleg elválik egymástól. Isten színe előtt a templomban még együtt imádkoztak, ha nem is egymás mellett, mert egyikük elől, másikuk hátul állt. Kettőjük közül azonban csak a vámszedő tért haza megigazulva (vö. Lk 18,9–14). Aki ugyanis önigazolást vár Istentől, mint a farizeus, mindig csalatkozni fog. Aki viszont szüntelen bűnbánatban megigazulást remél, mint a vámszedő, soha nem marad szégyenben.

A kereszti teológusa ezért eljutott már arra a pontra, ahol semmit nem lehet tenni és akarni.

A dicsőség teológusainak azonban ez nem tetszik, helyette inkább vallásosságot, kegyeséget színlelnek. Elrejtik, kimagyarázzák, dédelgetik bűneiket, miközben nyíltan megerősítést és elfogadást követelnek. Csak a nekik tetsző hangokra hallgatnak, az optimistákra, akik a pozitív gondolkodás erejére apellálnak, vagy egyéb teológiai „nyalánkságokat” és különféle „wellnessteológiákat” kínálnak. Gerhard O. Forde, aki *Ki a kereszti teológusa?* címmel írt könyvet Luther heidelbergi disputájáról, ezen a ponton a „függés” analógiáját használja. Mert az ilyenek

* EÉ 416.

kis időre akár még bizakodó hangulatba is kerülhetnek, de világosabb pillanataikban, akárcsak az alkoholista, gyanakszanak, hogy ez így mégsem fog menni.² A kereszt teológusa azonban jól tudja, hogy az ember minél többet kap, annál többet akar. *A vágyak gyógyszere nem a kielégítésük, hanem a kioltásuk!*

Ebben az összefüggésben írja Pál apostol: „Öljétek meg tehát tagjaitokban azt, ami földi” (Kol 3,5). Öldöklő küzdelmet folytat az ember a létéért, a megélhetésért, a meggazdagodásért, az érvényesülésért, időt, fáradságot nem kímélve, olykor még az eszközökben sem válogatva. *Amikor viszont Isten igéje alapján önmagunk ellen kellene fordulnunk, önmagunkat kellene legyőznünk, rendkívül tapintatosak vagyunk.* Az önmagunkra mért ütésekől simogatás lesz, legfeljebb csak egy enyhe önmarcangolás. Pedig az igazi élet nem az önmegvalósításban teljesedik ki, hanem az önmegtagadásban. „Ha valaki énutánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel a keresztjét” – mondja Jézus (Mt 16,24). A keresztyén ember tehát nem mások ellen, még csak nem is feltétlenül másokért, hanem legelőször önmaga ellen harcol.

Kereszttel vagy kereszt nélkül – ez itt a kérdés. A válasz természetesen: kereszttel. A boldságnak látszó bölcsességgel és az erőtlenségnek látszó erővel (vö. 1Kor 1,23–25). A kereszt a „kegyelemnek szép rózsája” (vö. *EE* 456), amely nem a szemet, hanem a szívet gyönyörködteti, amint reformátorunk családi címerében, a Luther-rózsában is látható.

Kereszttel vagy kereszt nélkül
– ez itt a kérdés.

Mikszáth Kálmán azt írja egy helyütt a magyar emberről, hogy „szereti keresni az igazságot. De nem szereti megtalálni. És ha mégis megtalálja, mindjárt beleun: ejnye, de kellemetlen pofája van!”³ Ennél találóbban nem jellemezhető az Isten igazságát buzgón kereső sem, aki szintén akkor un bele, komorodik el, amikor megtalálja. Amikor kiderül, hogy nincs neki szép alakja, amiben gyönyörködni lehetne, sem olyan külseje, amiért kedvelhető volna (vö. Ézs 53). A látszat csal – tartja a mondás, és ez a teológiában hatványozottan igaz.

A látszat csal – tartja a mondás,
és ez a teológiában hatványozottan igaz.

A jó és rossz tudásának fája szemre kíváncsú és csábító volt (vö. 1Móz 3,6), mégis halált hozott. Ezzel szemben a keresztfa csúf és rémisztő, mégis életet hoz azoknak, akik hisznek az Úr Jézusban. Luther egy helyütt

így szólaltatja meg ennek az örök evangéliumnak a hangját: „Krisztusnak nincs pénze, sem erszénye, se földi birodalma. Mindezt egészen a földi királyoknak engedte át. Egyet azonban magának tartott fenn. Valamit, amit sem ember, sem angyal nem tud. Ő az, aki legyőzi a bűnt, halált, ördögöt és poklot. A halában is meg tudja tartani azokat, akik igéjével benne hisznek.”⁴

2 Forde, Gerhard O.: *Ki a kereszt teológusa? Gondolatok Luther Heidelbergi disputációjáról.* Budapest, 2005, Magyarországi Luther Szövetség, 97. /Magyar Luther Könyvek, 10./

3 Mikszáth Kálmán: *Új Zrínyiász.* Budapest, 1980, Móra Kiadó, 140.

4 Szabó J. ford. *Jer, örvendjünk, keresztyének. Luther írásából mindennapi áhitatra összeállította: D. Karl Witte.* 4. kiad. Budapest, 2011, Luther Kiadó, 106.

Hinni vagy tenni?

Luther szerint a hit teljesíti, amit a törvény követel. A dicsőség teológusa szerint ez az állítás túlzó, sőt veszélyes. Mert mivé lesz az erkölcsi komolyság, ha az ember azt hallja, hogy Krisztusban minden beteljesült? Mindig nagy a kísértés, hogy visszatérjünk a törvényhez, akár eredeti értelmében,⁵ akár új értelmezés szerint, amit a törvény harmadik használatának neveznek. A keresztes teológusa azonban tudja, hogy nincs visszaút. Ezért tanítja Luther: „A törvény ezt mondja: »Tedd ezt!« és soha nem teljesül. A kegyelem ígéje így szól: »Higgy ebben« és már minden el is van végezve.”⁶ Ez nagy bolondságnak tűnik sokak számára. *Luther állítása azonban az értünk mindent elvégző evangélium tanításán alapszik.* „Lám ez a különbség a törvény és evangélium között. A törvény haragot és gyűlöletet szül, az evangélium pedig kegyelmet ad. A Sínai-hegy alatt Izrael fiai hallani se kívánták Isten szavát, most pedig nem tudunk betelni vele, olyan édes az. Azért ha félelem vagy fájdalom gyötör, ne a Sínai-hegyre menekülj, hogy a törvény cselekedeteiben keress menedéket, hanem fordulj az evangéliumhoz. Mert csak az evangélium szól így: »Bűneid meg vannak bocsátva, eredj el, s többé ne vétkezzél!«”⁷ Szintén ő írja: „Az evangéliumból tanuld meg hát, hogy mi a kezdete és útja-módja a megigazulásnak. Csak egy: Királyod eljön hozzád, s elkezd benned a jót. Nem te keresed őt, hanem ő téged. Nem te találod meg őt, hanem ő téged. Hited is tőle van, nem magadból, s ha ő nem jön, te ugyancsak kívül maradsz: Ahol nem *evangélium* van, ott Isten sincs, hanem csak bűn és merő kárhozat. Ne kérdezd hát, hol kezdjed a megigazulást. Csak úgy kezdődhetik, hogy a Király megjelenik, és evangéliuma megszólal.”⁸ Rossz felé néz tehát, aki nem az új Ádámra, a Krisztusra tekint! A régi Ádámot csak megölni tudja a törvény, semmi értelme nincs a törvénnyel „mesterségesen lélegeztetni.”

Luther szerint a hit teljesíti, amit a törvény követel.

- 5 Jó példa erre a galaták, akiket Pál éppen azért ostromoz, mert visszatértek a törvényhez: „Ő, esztelen galaták, ki ígézett meg titeket, akiknek szeme előtt úgy írtuk le Jézus Krisztust, mintha közöttetek feszítették volna meg? Csak azt szeretném megtudni tőletek: a törvény cselekvése alapján kaptátok-e a Lelket, vagy a hit ígéjének hallása alapján? Ennyire esztelenek vagytok? Amit Lélekben kezdtetek el, most testben akarjátok befejezni?” (Gal 3,1–3) *Pál azért indulatos, mert látja a törvény által felkínált lehetőség siralmas voltát a Krisztusban elnyert új élet páratlan gazdagságával szemben.* Szomorú, mert a szebbet, a jobbat, a teljest valami sokkal silányabbra cserélték. Ha ugyanis van üdvösség a törvény cselekvése által, akkor Krisztus hiába halt meg. Ez pedig istenkáromlás. A törvényhez való visszatérés azért is veszélyes, mert az embert saját erőforrásainak mozgósítására kárhoztatja. Vagyis arra, amit ő tehet, és nem arra, amit Krisztus tett érte. Ez az üdvösség elvesztéséhez vezet.
- 6 Nagyboicskai V. ford. Luther Márton: *Heidelbergi disputáció*. Budapest, 1999, Magyarországi Luther Szövetség, 1. /Magyar Luther Füzetek, 8./
- 7 Szabó J. ford. *Jer, örvendjünk, keresztyének. Luther írásaiból mindennapi áhítatra összeállította: D. Karl Witte.* 4. kiad. Budapest, 2011, Luther Kiadó, 18.
- 8 Szabó J. ford. *Jer, örvendjünk, keresztyének...* (6. jz.), 17.

Hinni vagy tenni – ez itt a kérdés. A helyes válasz természetesen: hinni. Hinni nemcsak úgy általában, hanem hinni Isten legtökéletesebb munkájában: a Krisztusban. Az igaz hitnek két alapvető ismérve van: Krisztusra tekint, és Krisztus munkálkodik benne. Amit Keresztelő János követelt („Térjetek meg!”), egyedül Jézus által valósulhat meg, amiként az apostol vallja és tanítja: „Ezért ha valaki Krisztusban van, új teremtés az: a régi elmúlt, és íme: új jött létre.”

Az igaz hitnek két alapvető ismérve van:
Krisztusra tekint, és Krisztus munkálkodik benne.

(2Kor 5,17) *A megtérés valójában nem más, mint Jézus által kapcsolatba kerülni Istennel.*

Isten ugyanis nem bennünk, hanem az Ő szeretett Fiában gyönyörködik (vö. Mt 3,17 és Mt 17,5). Ezért mi csak akkor lehetünk kedvesek

számára, ha már Krisztus uralkodik a szívünkben. Pál a keresztyén életnek ezt az új valóságát talán akkor fogalmazta meg a legszebben, amikor ezt írta: „Krisztussal együtt keresztre vagyok feszítve: többé tehát nem én élek, hanem Krisztus él bennem; azt az életet pedig, amelyet most testben élek, az Isten Fiában való hitben élem, aki szeretett engem, és önmagát adta értem.” (Gal 2,20) Az ilyen ember már semmit nem tulajdonít önmagának, hiszen pontosan tudja, hogy mindent Istennek köszönhet. Ezért nem kényszerből vagy elvárásból, nem érdemszerzésből vagy hiú dicsőiségvágyból, még csak nem is valami földi vagy akár mennyi jutalomért cserébe, hanem a Szentlélek gyengéd tüztől szítva mindent hálából cselekszik.

Mi az egyház feladata?

Az egyházzal szülő tanítás helye a teológia tudományában hagyományosan a *szótériológia*, amely megváltást jelent. Az evangélium rövid összefoglalása az egyik legősibb hitvallásunk

a Szentlélek gyengéd tüztől szítva mindent hálából cselekszik.

alapján így hangzik: Jézus Krisztus Isten Fia, Megváltó. *Megváltó, vagyis σωτήρ (szótér)*. Etimológiáját tekintve a σωτήρ a σῶζω (szódzó) igéből ered, amelynek jelentése: 'megment, kiment'. Szoktuk az „üdvözítő” szót is használni

a σωτήρ fordításaként, amely ugyan nem helytelen, de kevésbé mutatja meg a krisztusi szabadítás árnyoldalát: a bűnt, az elveszetséget és a halált, amelyet manapság amúgy is divatos elhallgatni. A σῶζω *ige nemcsak az üdvösség „magasságára”, hanem a bűn „mélységére” is rámutat. A σωτήρ nem más, mint aki a bűn mélységéből kiránt, kiemel.* Valójában itt a halálból az életre menekülésről van szó, amelynek „otthona” a gyülekezet közössége.

Luther a Szentlélek munkájáról egyebek mellett azt írja, hogy „a földön élő egész egyházat is elhívja, gyűjti, megvilágosítja, megszenteli, és Jézus Krisztusnál megtartja az egy igaz hitben. Ebben az egyházban nekem és minden hívőnek naponként minden bűnt bőséggel megbocsát”.⁹

9 Pröhle K. ford. Luther Márton: A kis káté. In *Luther Márton négy hitvallása. A keresztyén ember szabadságáról, A kis káté, A nagy káté, A keresztyén hit főtételei*. Budapest, 1983, A Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 88.

Az egyház tehát akkor teljesíti Istentől kapott mandátumát e világban, ha benne a bűnös ember nem saját akarátának és vágyainak beteljesülését, hanem bűnei bocsánatát, életét és üdvösségét találja meg. A bűnt és a bűnöst ugyanis nem lehet egyszerre menteni. Ha a bűnt relativizáljuk, akkor küldetésünket sem tudjuk hűséggel betölteni, *hiszen csak bűn terhe alatt összeroppant ember számára ragyoghat fel a bűnbocsánat és a kegyelem fénye.*

Az elkötelező biznyságtételre (Luther kifejezése ez is!)¹⁰ nagyobb szükség van, mint valaha. Ez azt jelenti, hogy homályos és kétértelmű beszéd helyett világosan kell hirdetnünk a bűnös ember egyedüli reménységét: a kereszt evangéliumát. „Legyen gondod önmagadra és a tanításra, maradj meg ezek mellett, mert ha így cselekszel, megmented magadat is, hallgatóidat is” – írja Pál Timóteusnak (1Tim 4,16). Szavai alapján nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy *a másik ember iránti felelősségünket legelőször is a tiszta tanítással gyakorolhatjuk.* Az elkötelező biznyságtétellel. Kétségtől mentesen igaz, hogy talán a legnehezebben a lelki magvetés érik be. Sok esetben a magvető meg sem láthatja munkája gyümölcsét. Mégis az evangélium hirdetése a legszebb és legszentebb szolgálat, hiszen magunk és mások életét is megmenthetjük. Ezért mondja Luther: „Félre hát a szkeptikusokkal, félre az Akadémistákkal, és ide azokkal, akik elkötelezően szólnak!”¹¹ Összefoglalva: „Az egyháznak nincs más rendeltetése és dolga, mint Isten igéjének hirdetése. Ha nem ezt teszi, nem egyház – legfeljebb névleges. Nem az ige van az egyházért, hanem az egyház az igéért. Nem azért van ige, hogy az egyház megszólalhasson, hanem *azért van egyház, hogy az ige megszólalhasson.* Nem az egyház teremti ígét, hanem az ige teremti az egyházat. Az igazi egyház legbiztosabb ismertetőjegye az Isten igéje.”¹²

Befejezés

Mit tehet ezek után az ember? Imádkozhat! Például Dávid királlyal: „Tiszta szívet teremts bennem, Istenem!” (Zsolt 51,12) Vagy a szent liturgia bűnbánó imájának szavaival: „Nincs mivel dicsekednem előtted, Istenem...”¹³ Vagy Péter apostollal: „Menj el tőlem, mert bűnös ember vagyok, Uram!” (Lk 5,8) Vagy a vámszedővel: „Isten, légy irgalmas nekem, bűnösnek!” (Lk 18,13) Vagy Lutherral: „Erőnk magában mit sem ér” (ÉÉ 254), illetve „Önnön erőnk csak délibáb” (ÉÉ 256). Vagy Tamással: „Én Uram és én Istenem!” (Jn 20,28) Vagy a római katolikus testvérekkel: „Én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem.”¹⁴ Vagy minden keresztyén örök imájával: „Uram, irgalmazz! Krisztus, kegyelmezz! Uram, irgalmazz!”¹⁵

10 Jakabné Csizmazia E. – Weltler Ö. – Weltler S. ford. Luther Márton: *A szolgai akarat.* 2. jav. kiad. Budapest, 2006, Magyarországi Luther Szövetség, 20. /Magyar Luther Könyvek, 11./

11 Jakabné Csizmazia E. – Weltler Ö. – Weltler S. ford. Luther: *A szolgai akarat...* (9. jz.), 19.

12 Szabó J. ford. *Jer, örvendjünk, keresztyének...* (6. jz.), 365.

13 Pröhle Károly (szerk.): *Agenda a Magyarországi Evangélikus Egyház lelkészei számára.* Budapest, 1996, Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 192.

14 A római katolikus liturgiából ismert bűnbánati imádság részlete.

15 Az evangélikus liturgiában is használt *Kyrie*-imádság.

Baptisatus sum.

A keresztség szentsége lelkeszi és családi oldalról

„Naponként látom és hallok, hogy mennyire lanyhán és komolytalanul – nem akarom azt mondani, hogy könnyelműen – kezelik a kisgyermeknekél a keresztség fenséges, szent és vi-gasztaló szentségét. Azt hiszem, ennek egyik oka az, hogy a körülállók mit sem értenek abból, ami ott elhangzik és történik. Ezért nemcsak hasznosnak, hanem szükségesnek is tartom, hogy a keresztelés német nyelven történjék. Németre fordítottam tehát azt, ami eddig latinul történt, és elkezdtem németül keresztelni, hogy a keresztszülők és a körülállók jobban felbuzduljanak hitre és komoly áhítatra, a keresztelő papok pedig nagyobb buzgóságra kényszerüljenek a hall-gatók miatt.”¹

Így ír Luther a keresztségről abban *A keresztelési könyvecskéjében*, amelyet később a *Kis kátéhez* csatolva adtak ki, és annak részeként olvashatjuk mi magunk is.

A látélet ma sem kedvezőbb, már csak azért sem, mert a középkor végi helyzettől eltérő-en napjainkban nem a nyelvi nehézségek jelentik a fő problémát. Tény, hogy a hazai lakosság nagyobb része meg van keresztelve, mint ahogyan (még?) a megszületett gyermekek jelentős hányadát is megkereszteltetik a szüleik. Akkor is, ha ők maguk éppenséggel nem rendelkeznek semmiféle egyházi kötődéssel, nem gyakorolják a hitüket, nem jelent számukra semmit mindaz, ami a keresztségben történik, illetve ami azzal elkezdődik.

Jó az, hogy valószínűleg az esetek többségében nincsen semmiféle tudatos hitbeli támogatás a keresztség mögött? A válasz természetesen az, hogy nem. Ugyanakkor azt is tudjuk, hogy a keresztség nem önmagában és nem is a szülői háttér miatt vezet üdvösségre, hanem csakis a hit, vagyis Isten cselekvése által. Így magának a keresztségnek a pusztá megléte sem csekély dolog, mert habár nemritkán csak a kiüresedett népegyházi gyakorlat áll mögötte, mégis maga Isten cselekszik a saját akarata és belátása szerint a formaságból megkeresztelt gyermekkel.

Hogy mindezekkel tisztában legyünk, és helyesen értelmezzük a keresztség szentségét lel-készként, szülőként vagy keresztszülőként, ehhez ma nem a szertartás egyszerű lefordítására van szükség, mint Luther korában, hanem arra, hogy az alapokig leásva megértsük és megér-

tessük, mit cselekszik velünk Isten a kereszt-ségben.

Az alábbiakban kifejezetten a gyermek-keresztséggel kapcsolatos kérdéseket fogjuk megvizsgálni. Az általánosan elmondottak ter-

az alapokig leásva megértsük és megértes-sük, mit cselekszik velünk Isten a keresztségben.

1 Pröhle K. ford. *Kis káté*. In *Schmalkaldeni cikkek. Értekezés a pápa hatalmáról és elsőbbségéről*. *Kis káté*. Nagy káté. Budapest, 2019, Luther Kiadó, 154. /Konkordiakönyv. A Magyarországi Evangélikus Egyház hitvallási ira-tai, 4./

mészeten a felnőttkeresztségre is érvényesek, ám az azzal kapcsolatos speciális témákat itt nem tudjuk részletezni.

Rövid teológiai alapvetés

Az Újszövetségben kétféle kereszttel találkozzunk. Az első a János-féle keresztség, amely a Jordánban való teljes alámerítés volt: az elnevezés – βάπτισμα (baptizma) – maga is erre a módra, tehát a külső formára utal. János keresztségének alapja a bűnbánat volt (Lk 3,3).

Ez belesimul nemcsak a korabeli zsidó radikális közösségek, például a qumrániak gondolkodásába, de a fősodratú farizeusi kegyességbe is: az embernek szakítania kell a bűneivel, hogy a továbbiakban Isten akarata szerint élhessen, és

így kiérdemlje az üdvösséget. Ez a keresztség tehát az Ószövetségben, illetve számos más kultúrában gyakorolt rituális tisztálkodással állítható párhuzamba (3Móz 15,16–18; 4Móz 19,19). Azt már maga János mondja el – noha nem részletezi –, hogy az ő keresztsége nem olyan, mint amilyen majd Jézusé lesz (Mt 3,11). Ettől függetlenül vélhetően a részben János köréből származó tanítványok révén a jánosi keresztség vagy annak valamilyen változata jelen volt Jézus tanítványi mozgalmában is (Jn 4,1–2).

Jézus maga ugyan nem kereszttelt, ám a tanítványokra az evangélium hirdetésével párhuzamosan ezt a szolgálatot is rábízta (Mt 28,18–20; Mk 16,15–16). Az Újszövetség ebben az esetben is a βάπτίζω (baptizó) kifejezést használja, minthogy a kereszttelés módja – a vízben való teljes alámerítés – változatlan maradt. A szentség tartalma azonban merőben más, minthogy a Jézus által rendelt és az egyház által gyakorolt keresztség hátterében nem a törvény áll – mint a jánosi keresztség esetében –, hanem az evangélium. A keresztyén keresztségben ugyanis Isten nem az ember hűségét követeli, hanem a maga hűségéről, bűnbocsátó és üdvözítő szeretetéről tesz tanúságot.

Mindezt az Újszövetségben Pál fejti ki részletesen, amikor a keresztség jelentőségét tárgyalja. A keresztség az ember gyökeres megújulását jelenti. Ahogyan Krisztus meghalt és feltámadt, úgy hal meg a bűnös óember, hogy az újjászü-

letett ember ne a bűnnek, vagyis a kárhozatnak, hanem – a még meg nem rontott, eredeti állapotának megfelelően – Istennek éljen (Róm 6,10–11; Kol 2,12). Pál másutt úgy fogalmaz, hogy a keresztség révén az ember Krisztust ölti magára, azaz a személyisége összekapcsolódik az érte meghalt Krisztussal (Gal 3,27; vö. Róm 13,14; Ef 4,24). A meghalás és feltámadás képe természetes módon alakult ki a korabeli kereszttelési gyakorlat, a teljes alámerítés alapján. Bár ez a gyakorlat azóta módosult, azzal ma is tisztában kell lennünk, hogy a keresztségben a víz nem egyszerűen a megtisztulásnak, hanem az óember halálának és az új ember megszületésének a jele.

Az Újszövetségben kétféle kereszttel találkozzunk.

Isten nem az ember hűségét követeli, hanem a maga hűségéről, bűnbocsátó és üdvözítő szeretetéről tesz tanúságot.

Luther úgy magyarázza Pálnak a keresztség általi meghalásra és újjászületésre vonatkozó szavait, hogy „a test és az őember vágyait meg kell törni a bűnbánat cselekedeteivel, és napról napra mérsékelni s végül megölni őket”.² Másutt a szentség német elnevezését (*Taufe*) erre a meghalásra utalva a mélység (*Tiefe*) szóból vezeti le, hiszen „amit az ember megkeresztel, azt mélyen a vízbe süllyeszti”.³ Szerinte a keresztség nem más, mint „a bűnnek való boldog meghalás és az Isten kegyelmében való feltámadás, azaz az őember, aki bűnben fogantatott és született, itt megfojtatik, és új ember jön elő és támad fel, aki kegyelemben született”.⁴ Ez azon-

a keresztség nem más, mint „a bűnnek való boldog meghalás és az Isten kegyelmében való feltámadás

ban a keresztségben még csak megkezdődik: „Azért ez az egész élet nem más, mint megszállás nélküli lelki keresztség, egészen a halálig.”⁵ Mindez két dolgot jelent: „Először: amennyiben te magadat a keresztség szentségének és jelentésének átadod, azaz meg kívánsz halni

bűneiddel együtt, és az utolsó napon újjáteremtetni, amint azt a szentség kijelenti – ahogy már mondtuk –, akkor Isten ezt elfogadja tőled, megkereszteltet téged, és attól az órától fogva elkezd újjáteremtteni: kiönti rád kegyelmét és Szentlelkét, aki hozzáfog, hogy a természetet és a bűnt megölje, s hogy a halálra és az utolsó napon való feltámadásra elkészítsen. Másodszor: elkötelezed magad, hogy így maradsz, és bűneidet, ameddig élsz, mindig jobban és jobban megöldöklöd, egészen a halálig; Isten ezt is elfogadja, és az életeden át sok jó dologgal és többféle szenvedéssel nevel téged.”⁶

Luther szerint a keresztségben nem az ember, hanem Isten cselekszik, vagyis „akit Isten nevében keresztelnek, azt nem emberek, hanem maga Isten kereszteli: emberi kéz végzi, de valójában Isten saját cselekedete az”.⁷ Sőt a szentség éppenséggel az ember egy fajta megsemmisülését, illetve Isten által való újjáteremtését jelenti. Ezért bár a keresztségnek szükségszerűen hitre van szüksége ahhoz, hogy Isten akarátának megfelelően lelkileg gazdagodjunk általa (vö.

Luther szerint a keresztségben nem az ember, hanem Isten cselekszik

Mk 16,16), valódi erejét nem a megkeresztelt – egyébként szintén Istentől ajándékba kapott – hite, hanem Istennek a szentségben megszólaló igéje adja: „Mert a hitem nem alkotja, hanem befogadja a keresztséget. A keresztség nem

2 Krähling E. ford. Pál apostol levele a rómaiakhoz. In Csepregi Zoltán – Horváth Orsolya – Krähling Edit (szerk.): *Luther válogatott művei*. 9. köt. *A Római és a Galata levél magyarázata*. Budapest, 2020, Luther Kiadó, 330.

3 Gáncs A. – Montag A. ford. Sermo a keresztség szentségéről. In Csepregi Zoltán – Horváth Orsolya (szerk.): *Luther válogatott művei*. 6. köt. *Prédikációk*. Budapest, 2015, Luther Kiadó, 135.

4 Gáncs A. – Montag A. ford. *Sermo...* (3. jz.), 136.

5 Gáncs A. – Montag A. ford. *Sermo...* (3. jz.), 136.

6 Gáncs A. – Montag A. ford. *Sermo...* (3. jz.), 139.

7 Pröhle K. ford. Luther Márton: Nagy káté. In *Konkordiakönyv...*, 4. (1. jz.), 287.

lesz attól érvénytelen, hogy nem fogadjuk be, vagy nem használjuk helyesen, mert ahogyan mondottuk, nem a hitünkől, hanem az igétől függ.”⁸

Szólnunk kell arról is, hogy ez az újjáteremtés egyben elhívást is jelent az ember számára. Egészen pontosan azt, amire egyetemes papságként szoktunk utalni. Luther szerint „senkisémet /sic!/ tagadhatja, hogy minden keresztyén bírja Isten igéjét, hogy az evangéliom minden emberé és hogy minden keresztyén az Isten által ki van tanítva és fel van kenve pappá”, így akik megvannak keresztelve, azok „Krisztus testvérei, akik Krisztussal, a Krisztusban papokká szenteltettek”.⁹ Jól kell persze értenünk mindezt: az egyetemes papság nem a lelkesi szolgálat megszüntetését vagy jelentéktelenségét foglalja magában, hanem azt, hogy a Krisztusban újjászületett keresztyének imádkozzanak egymásért, támogassák és vigasztalják egymást, áldozatokat is vállalva. Ez az a „papi” funkció, amely voltaképpen a megszentelt életet jelenti Krisztus egyházában, és amelynek gyakorlásához semmiféle ószövetségi értelemben vett papi közbenjárásra nincs szükség.

ez az újjáteremtés egyben elhívást is jelent az ember számára.

Mi történik a keresztségben?

A liturgia

„A keresztség nem egyéb, mint Isten igéje a vízben [*Gottes Wort im Wasser*]”¹⁰ – írja Luther. Tehát a keresztségre úgy kell tekintenünk, mint az igehirdetésnek egy különleges, jellegzetes, látható jellel összekapcsolt formájára, nem pusztán mint egy fajta szertartásra, rituáléra.

Egyházunk gyakorlatában jelenleg kétféle keresztelési liturgiát látunk. Az *Agenda* és a *Liturgikus könyv* keresztelési rendje végeredményben ugyanarra a sémára épül, az utóbbi tulajdonképpen két régebbi, az idők során a

„A keresztség nem egyéb, mint Isten igéje a vízben”

használatból kikopott elem visszavezetésével gazdagítja a szertartást: a gonosznak való nyilvános ellentmondással és a keresztelési gyertya használatával. A bevezetőben az *Agenda* határozottan állást foglal abban a kérdésben, hogy a keresztség és a keresztyén életvitel elválaszthatatlanul összefonódik: „Ebből következik, hogy csak keresztyén család gyermekeit kereszteljük meg, keresztszülőül keresztyéneket fogadunk el, és tartjuk azt a rendet is, hogy legalább egyik

8 Pröhle K. ford. Luther: *Nagy káté...* (7. jz.), 294–295.

9 Hörk J. ford. *A keresztyén gyülekezet jogáról és hatalmáról*. In Masznyik Endre (szerk.): *D. Luther Márton művei. A reformáció négy százados fordulójának örömmünnepe és emlékezetére*. 4. köt. Budapest–Pozsony, 1908, Luther-Társaság, 74.

10 Pálffy M. ford. Luther Márton: *Schmalkaldeni cikkek*. In *Konkordiakönyv...* (1. jz.), 62.

keresztstülő evangélikus legyen.”¹¹ A *Liturgikus könyv* más oldalról fogalmaz meg határozott kijelentést: „A keresztelest rendszerint gyülekezeti istentisztelet keretében végezzük. Kivételes esetben külön kereszteleési istentiszteletet is tarthatunk. Háznál csak komoly szükség esetén keresztelejünk!”¹² Vagyis a keresztelest kifejezetten gyülekezeti eseményként határozza meg.

a keresztelest kifejezetten gyülekezeti eseményként határozza meg.

Ugyancsak lényeges teológiai megállapítást tesz azzal kapcsolatban a *Liturgikus könyv*, hogy „az istentisztelet rendjében a keresztelest szorosan kötődik a hitvalláshoz”.¹³ Ennek megfelelően itt a keresztelest rendjében kizárólag az

apostoli hitvallás elmondásával történik a szülők és a keresztstülők, illetve az egész gyülekezet hitvallása, nem pedig egy kérdésre adott válasszal, amire az *Agenda* lehetőséget nyújt.

A keresztelest rendjének vázlata a következő:

Agenda

Gyermekek evangéliuma
Szerzési igék
Igehirdetés
Imádság
Hitvallás
Kérdések
Keresztelest
Egyházkelest

Liturgikus könyv

Gyermekek evangéliuma
Szerzési igék
Igehirdetés
Imádság
Kérdések
Hitvallás
Keresztelest
A keresztelest gyertya átadása
Egyházkelest

Isten igéje

A liturgiában két közvetlen szentírási szakasszal találkozunk. Az első az úgynevezett gyermekek evangéliuma, amely már a középkorban szerves része volt a szertartásnak, amint erről Luther *Kis kátéja*, illetve *A keresztelest könyvecske* tanúskodik.¹⁴ Az itt felolvasott történetet (Mk 10,13–16) nem a gyermekek szerepeltetése kapcsolja a szentséghez, hanem az az üzenet, amely szerint a Jézussal való közösség és az ő áldásában való részesülés nem érdem alapján, az arra méltóknak jár, hanem kizárólag kegyelmes ajándékként élhető át.

11 Pröhle Károly (szerk.): *Agenda a Magyarországi Evangélikus Egyház lelkeszei számára*. Budapest, 1996, Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 317.

12 Hafenscher Károly (szerk.): *Evangélikus istentisztelet. Liturgikus könyv*. Budapest, 2007, Luther Kiadó, 615.

13 *LK* (12. jz.), 615.

14 Luther: *Kis káté...* (1. jz.), 157.

A második bibliai ige már magára a keresztelezésre vonatkozik: itt a két evangélista által is ránk hagyományozott missziói parancsot olvassuk fel (Mt 28,16–20; Mk 16,16). Megfigyelhetjük, hogy ebben a szakaszban egyszerre van jelen mindaz, ami a keresztségnek a lényegét adja: a tanítás, vagyis az igehirdetés, a keresztelezés és a hit; mindez pedig Krisztus hatalmának hátterén, az ő parancsára és az ő nevében, az üdvösség reménységére. Fontos, hogy miután a liturgikus rend szerint e szakasz felolvasását igehirdetés követi, ennek a koncentrált üzenetnek a bemutatása megszabhatja annak tartalmát. (Kevésbé szerencsés esetben értő fülek számára esetleg előre korrigálhatja azt.)

A hitvallás

Minthogy a keresztség valójában igehirdetés, ezért magától értetődik, hogy Isten igéjének megszólaltatását a hitvallás követi, hiszen az ember hitét az ige teremti és erősíti meg. Ezt ismét két részre bonthatjuk: a kérdések formájában elhangzó – ha úgy tetszik – személyes **a keresztség valójában igehirdetés** bizonyágtételre, illetve a keresztelezési hitvallás elmondására.

A kérdések

Az *Agenda* és a *Liturgikus könyv* csaknem egységes abban a két személyes kérdésben, amelyek a keresztség iránti igényre, illetve annak következményére vonatkoznak. A kérdések maguk is nyilvános vallástételek: „Akarjátok-e, hogy ez a gyermek a szent keresztségben részesüljön, ezzel Isten gyermeke és Krisztus egyházának tagja legyen? [...] Vállaljátok-e, hogy az evangélikus egyház segítségével gondoskodtok e gyermek hívő keresztyénné növekedéséről?”¹⁵ A *Liturgikus könyv* azonban ez utóbbi mondatot szükségesnek látja két helyen megváltoztatni. Egyszer azért, hogy a személyes közösség tényét aláhúzza: ezért használja „az evangélikus egyház és gyülekezetünk segítségével” formulát. Másfelől viszont egy könnyen ingoványossá váló teológiai súlypontot határoz meg jóval korrektebben, amikor a megkeresztelendő gyermek „hívő keresztyénné neveléséről” beszél.¹⁶ A nevelés valóban a szülők és a keresztszülők feladata, hiszen Luthertől tudjuk, hogy a keresztség, vagyis az őember megöleklése egészen a halálunkig tart; ám a hitbeli növekedést már nem az ő felelős helytállásuk eredményezi, hanem a Szentlélek ajándékozza.

A *Liturgikus könyv* e két kérdés elé egy további is besúr, legalábbis szögletes zárójellel jelölt lehetőségként: „Ellene mondotok-e a gonosznak, minden művének és cselvetésének?”¹⁷ A kérdés sokak számára meglehetősen archaikusnak tűnhet, minthogy valóban egy rendkívül régi keresztyén tradíciót emel vissza a liturgikus rendbe. Azon túl, hogy az ördögnek való ellentmon-

¹⁵ *Agenda*... (11. jz.), 321.

¹⁶ *LK* (12. jz.), 617.

¹⁷ *LK* (12. jz.), 617.

dást például Luther is említi,¹⁸ egészen az ókeresztyén korhoz nyúlhatunk vissza. A III. század elején keletkezett, már egy kikristályosodott, tehát hosszabb ideje gyakorolt keresztelési rendet tartalmazó *Traditio Apostolica* szerint a megkeresztelendő személy a keresztelést végző felszólítására ezt kellett, hogy mondja: „Ellentmondok neked, Sátán, és minden pompádnak és minden művednek.”¹⁹ Az ördögnek való ellentmondás ugyan anakronisztikusnak hangozhat akkor, ha osztjuk napjaink divatos tévtanítását,

az ördögnek való ellentmondásnak nagyon is helye van a keresztelés rendjében

akkor, ha osztjuk napjaink divatos tévtanítását, miszerint nem létezik a személyes gonosz. Ám éppen mivel e vélekedés elfogadhatatlan, ezért az ördögnek való ellentmondásnak nagyon is helye van a keresztelés rendjében, hiszen a szentség révén a megkeresztelt kárhozatra méltó ömberből üdvösségre hívott új teremtmény lesz.

Az apostoli hitvallás

Ugyancsak ezen a háttéren értjük meg, hogy miért szükséges a keresztség liturgiájában elhangoznia a hitvallásnak. Az apostoli hitvallásról van szó, amely alapvetően az egyház keresztelési hitvallása, szemben a niceai hitvallással, amely a gyülekezetnek az istentiszteleteken általánosságban elhangzó hitvallása. Más kérdés, hogy a hazai lutheránus gyakorlatban sajnálatos módon az apostoli hitvallás vette át az utóbbinak a szerepét is, noha az évtizedek óta használatban lévő énekeskönyvünk legalábbis egyenrangú, választható szöveggént tünteti fel mindkettőt.

a keresztség által a gyermek a közösség részévé válik

Az apostoli hitvallás a ma használt formájában ugyan csak a középkor elejére állt készen és terjedt el a nyugati keresztyénségben, ám számos rövidebb, esetleg kérdések formájában megfogalmazott előképét ismerjük a korábbi időkől. E változatok kivétel nélkül a kereszteléshez kapcsolódnak: innen a több helyen is feltűnő kérdés forma. A szöveg eredete Rómára megy vissza, és megint csak a *Traditio Apostolica*-ban találkozunk vele, mégpedig a háromszori vízbe merítés során a megkeresztelendő által megválaszolandó kérdések formájában: „Hiszel-e Istenben, a mindenható Atyában? [...] Hiszel-e Jézus Krisztusban, Isten Fiában, aki a Szentlélek által született Szűz Máriától, és akit keresztre feszítettek Pontius Pilatus alatt, meghalt és feltámadt a harmadik napon, élőként a holtak közül, és felment a mennyekbe, és az Atya jobbjára ült, s majd eljön ítélni élőket és holtakat? [...] Hiszel-e a Szentlélekben és (hiszed-e) a szent egyházat és a test feltámadását?”²⁰ Luther szintén a kérdés-felelet formulát alkalmazza.²¹

18 Luther: *Kis káté...* (1. jz.), 157.
19 Erdő P. ford. *Traditio Apostolica*. In Vanyó László (szerk.): *Az ókeresztény kor egyházfegyelme*. Budapest, 1983, Szent István Társulat, 94. /Ókeresztény írók, 5/
20 Erdő P. ford. *Traditio Apostolica...* (19. jz.), 94.
21 Luther: *Kis káté...* (1. jz.), 158.

Amikor tehát az *Agenda* lehetőséget ad arra, hogy a hitvallás kérdés formájában hangozzon el, valójában egy ősi egyházi hagyományt tart fenn. Annál figyelemre méltóbb, hogy a *Liturgikus könyv* kifejezetten az apostoli hitvallásnak a gyülekezettel közös elmondására ad utasítást a keresztelezési rendben. A liturgia belső összefüggései szerint a *Liturgikus könyv* az igehirdetés után elhangzó, arra reflektáló hitvallás helyére teszi a keresztséget, amelynek keretében hangzik el tehát a hitvallás, míg az *Agenda* istentiszteleti rendje szerint a hitvallás megelőzi az igehirdetést. (Igaz, az *Agenda* oda is lehetőséget ad a keresztelezés beszúráására.)

Fontos azonban egy másik szempont is. A korábbi időkben ugyanis a keresztség kimondottan a keresztszülők, nem pedig a gyülekezet jelenlétében zajlott, hiszen a gyakori csecsemőhalandóságra való tekintettel siettek a szentség kiszolgáltatásával. Még régebben, az ókorban a szertartás intimitása miatt – a megkeresztelt felnőtteket ruha nélkül merítették alá a keresztelezőmedencében – ugyancsak a gyülekezet jelenléte nélkül történt a keresztség. A *Traditio Apostolica* ezért rendelkezik úgy, hogy a szertartást követően a megkeresztelt „egyenként törülközzenek meg, öltözzenek fel és menjenek be a templomba”.²² Egészen más helyzettel számol azonban a *Liturgikus könyv*: azzal tudniillik, hogy a keresztség a vasárnapi istentisztelet része, így azon jelen van a keresztség által érintett családon kívül a gyülekezet is. A velük közösen elmondott hitvallás így ugyanarra utal, mint a korábban említett, kibővített kérdés: a keresztség által a gyermek a közösség részévé válik, mégpedig az egyház egységét biztosító – az apostoli hitvallásban megfogalmazott – közös hit révén.

A keresztelezés

„A keresztség nem egyszerűen víz, hanem Isten parancsába foglalt és Isten ígéjével együtt használt [mit Gottes Wort verbunden] víz”²³ – hangzik Luther jól ismert meghatározása. A veretes kifejezés azt jelzi, hogy a keresztséget nem a víz állapota („szenteltvíz”) vagy egyéb külső körülmény – például a víz használatának módja (teljes bemeztés, leöntés stb.) –, hanem Istennek a szertartás során elhangzó ígéje teszi szentséggé.

Mi ez az íge? Mind az *Agenda*, mind a *Liturgikus könyv* ugyanazt az egyszerű formulát közli: „Megkeresztellek téged az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek nevében”;²⁴ illetve: „Megkeresztellek téged az Atya, Fiú, Szentlélek nevében”.²⁵ Ez nem más, mint a krisztusi missziói parancs aktuális megismétlése (Mt 28,19). Mindaz, amit a keresztségben végbemenő történetről elmondtunk, itt megy végbe, egészen pontosan itt viszi végbe Isten ígéje. Ha a keresztelezési szertartás eredeti formáját nézzük, ami a teljes bemeztés volt, akkor látjuk igazán, hogy miről

Ez nem más, mint a krisztusi missziói parancs aktuális megismétlése

²² Erdő P. ford. *Traditio Apostolica...* (19. jz.), 95.

²³ Pröhle K. ford. Luther: *Kis káté...* (1. jz.), 133.

²⁴ *Agenda* (11. jz.), 321.

²⁵ *LK* (12. jz.), 618.

is van szó. Isten igéje elhangzik és cselekedni kezd: megkeresztel, azaz kereszténnyé, krisztusi-vá tesz, kiragad a kárhozatból, és új emberré formál. Ennek jele a vízben való elmerülés, vagyis a meghalás és az új életre támadás. Mára kialakult keresztelési gyakorlatunk, a vízzel való leöntés jelentősen tompítja ugyan a jel mondanivalóját, hiszen legfeljebb a megtisztulás aktusát tudjuk belelátni a meghalás és feltámadás helyett, ám mivel nem a külső jel, hanem az ekkor hangzó ige végzi el a keresztséget, ezért annak minden megszegényedése mellett is csak másodlagos jelentősége van.

Az sem mellékes, hogy a vízzel együtt használt keresztelési igébe a megkereszteltnek a neve is bele van foglalva. Nem azért, mintha a keresztelés névadás volna. Nem az, illetve csak annyiban, hogy az ember újjászületve krisztusi (= keresztyén) lesz. Ez viszont személyes átélést jelent, nem elméletet. Amit Krisztus a golgotai kereszten térben és időben távol cselekedett, az az egyes ember számára akkor válik valósággá, amikor a keresztségben Krisztus a maga közösségébe fogadja.

Ezért hangzik el e döntő eseményt követően az az áldás, amelyet már Luthernél olvashatunk, és amely ugyancsak az óember újjászületésére vonatkozik: „A mindenható Isten és Jézus Krisztus Urunk Atyja, aki téged újonnan szült vízzel és Szentlélekkel, és megbocsátotta minden bűnödöt, erősítsen téged kegyelmével az örök életre. Ámen.”²⁶ Ráadásul Luther mindezt azzal a kísérszöveggel közli, hogy az áldás közben adja fel a gyermekre a keresztelést végző lelkész a fehér inget, az újjászületés jelképét – kései lenyomataként az óegyházban a keresztelést követően nyolc napon át viselt hófehér ruhának. Az áldás szövege gyakorlatilag változatlanul megtalálható mind az *Agendában*, mind a *Liturgikus könyvben*. Sőt, noha a gyermekkeresztség alkalmával gyakran értetlenség övezi a bűn megbocsátására vonatkozó szavakat – sajnálatos módon gyakran még a lelkészek részéről is! –, liturgikus rendünk még pontosítja is Luther szavait. Ő ugyanis minden bűnről beszél, míg a mi szövegünk egyszerűen a bűnről: egyértelművé téve, hogy nem a néhány hetes vagy hónapos gyermek erkölcsi állapotáról van szó, hanem arról az eredendő bűnről, amely kárhozatot jelent, és amelyből éppen a keresztség, az új ember megszületése révén szabadulunk meg.

Közkeletű félreértések

Bármennyire is a hitéletünk alapját képezi a keresztség – vagy talán éppen azért –, számos eltorzult, az eredeti jelentésétől eltérő gondolkodásmód és gyakorlat alakult ki vele összefüggésben.

nem a néhány hetes vagy hónapos gyermek erkölcsi állapotáról van szó, hanem az eredendő bűnről,

A legmegdöbbentőbb az, hogy ilyen torzulásokat nemcsak az egyháztól távoli személyeknél tapasztalhatunk, de nem ritkán a lelkészeink gyakorlatában is, mégpedig tetszetősnek tűnő érvekkel megtámogatva. Minthogy

26 Pröhle K. ford. Luther: *Kis káté...* (1. jz.), 159.

azonban a keresztség szentsége sem egyéb, mint Isten ígéje, ezért feltétlenül szükséges, hogy annak tisztaságára fokozottan vigyázzunk, és ami nem odaillő, azzal egyszer és mindenkorra szakítsunk.

Evangelikusnak vagyok keresztelve?

A közbeszédben gyakran elhangzik, hogy valakit evangelikusnak vagy éppen más felekezeti nének kereszteltek, ami valójában persze azt jelenti, hogy a családi hagyománynak megfelelően egy adott felekezethez tartozik az illető. Azt ugyanakkor feltétlenül tisztáznunk kell, hogy a szentség sohasem egy adott felekezethez, hanem minden esetben az egyetemes anyaszentegyházhoz kapcsolja a megkereszteltet. Ahogyan az imént már utaltunk rá: a keresztség révén azt az új nevet nyerjük el, hogy keresztyének, azaz krisztusiak vagyunk. Ha nyelviileg közelítjük meg a kérdést, eleve azt látjuk, hogy a magyar keresztyén, illetve keresztelni kifejezés egyaránt a görög Χριστιανός (Khrisztianosz) szóból, végső soron tehát Krisztus nevéből (vö. ApCsel 11,26) származik, és minden bizonnyal szláv közvetítéssel érkezett el hozzánk.²⁷

Éppen ezért a keresztség az a szentség, amely gyakorlatilag vita nélkül kompatibilis a különböző keresztyén felekezetek között: abban az esetben, ha valaki áttér egy másik keresztyén közösségbe – legalábbis a nagy történelmi felekezetek esetében – nincs szükség újrakeresztelésre, minthogy az „eredetileg” kiszolgáltatott szentséget kölcsönösen érvényesnek fogadják el.

minden esetben az egyetemes anyaszentegyházhoz kapcsolja a megkereszteltet.

Családi ünnep?

Gyakran találkozunk azzal a felfogással, hogy a keresztelésre egy család belső eseményeként tekintenek, és ennek elfogadását igénylik az egyháztól, illetve a lelkésztől is. Ez a gyakorlatban abban csapódik le, hogy a szertartást mindenképpen a gyülekezeti istentiszteleten kívül, szűkebb családi körben kívánják megünnepelni. Nyilvánvaló háttere ennek a tragikus mértékű elvilágiasodás: kénytelenek vagyunk szembenézni azzal a valósággal, hogy a keresztséget kérők jelentős része nem igényli az egyházhoz való tartozást. Ezzel pedig máris egy feloldhatatlan ellentétet értünk.

Tény, hogy a korábbi időkben, a gyermekkeresztség általánossá válásakor – mint arra korábban utaltunk – valóban leginkább szűk családi körben zajlottak a keresztelések, többnyire a keresztszülők, esetleg az édesapa részvételével. Ennek oka a gyakori csecsemőhalandóság volt, erre való tekintettel pedig a keresztelésre a születést követően órákon vagy egy-két napon belül sort kerítettek, amikor az édesanya még a gyermekágyban feküdt. Ez az alaphelyzet azonban jelenleg nem áll fenn, így nem is találunk elfogadható indokot arra – leszámítva ter-

²⁷ A mi nyelvünkben ugyanakkor már nehezebb nyomon követni a kifejezés eredetét, mint a mai szláv nyelvekben. A keresztyén szó lengyelül chrześcijanin, csehül křesťan, szlovákul kresťan, oroszul pedig христианин. Ugyanígy a keresztelni ige lengyelül ochrzcić, csehül křtít, szlovákul krstít', oroszul крестить.

mészetenes néhány valóban érthető szituációt –, hogy a szentséget a gyülekezet távollétében, kényelmi szempontokra támaszkodva szolgáltatassuk ki.

Az nem elfogadható, ha a család azzal érvel, hogy nem akarnak idegeneket látni az intim alkalmon. Hiszen a keresztség éppen azt hozza magával, hogy a megkeresztelt gyermek az egyház, illetve a konkrét gyülekezet részévé válik, így az istentiszteleten jelenlévők sem idegenek, hanem testvérek a Krisztus-hitben. Legalábbis ha a család tudatosan éli meg a keresztséget, nem pedig üres formaságként, családi együttlétre alkalmat adó eseményként. Pontosan ezt segíti a *Liturgikus könyvben* olvasható pontosítás a keresztelést megelőző kérdéseknél: „Váljaljátok-e, hogy az evangélikus egyház és gyülekezetünk segítségével gondoskodtok e gyermek hívő keresztténnyé neveléséről?”²⁸ A kérdésre adott igenlő válasz abban a pillanatban hazugsággá lepleződik, ha a család láthatóan maga sem akar a gyülekezeti közösség részeként élni.

Helyenként még él az a gyakorlat, amely szerint a keresztelés ugyan a gyülekezet jelenlétében, a vasárnapi istentiszteleten történik, ám a szertartásban érintett család – tucatszerű vagy még több ember – nem az elejétől fogva vesz részt azon, hanem csak a keresztelés idejére jelenik meg a templomban. Még pontosabban: valamikor az istentisztelet közepe táján, a keresztelési részt megelőzően. Hogy jól értsük: nagyjából az igehirdetés közepén nyílik az ajtó, és az első padokban (!) elfoglalja helyét a család.

Alapvetően a lelkész felelőssége az, hogy az efféle méltatlan helyzeteket kiküszöbölje a gyülekezeti gyakorlatból, mindenekelőtt pedig megértesse azt, hogy a keresztelés nem a család, hanem az egyház ünnepe, ezért annak a helye alapvetően a gyülekezet közösségében, annak közös ünnepén, a vasárnapi istentiszteleten van.

Tagadjuk az eredendő bűnt?

Megdöbbenő tapasztalat az, hogy újabban a lelkészek egy része megmásítja a keresztelési liturgia bizonyos hangsúlyos szövegeit. A változtatás döntően két ponton történik, az irányja azonban ugyanaz. A keresztelés szerzési ígéinek felolvasásakor némelyek hajlamosak elhagyni az utolsó félmondatot Jézus (!) szavaiból, amely szerint *„aki pedig nem hisz, elkárhozik”* (Mk

16,16). A másik önkényes változtatás a keresztelést közvetlenül követő áldás szövegének átformálása. Ez jelenthet egy teljesen új, többnyire Isten befogadó szeretetére emlékeztető mondatot, de azt mindenképpen, hogy elhagyják az *„és bűnödöt megbocsátotta”* kifejezést.

Alapvetően a lelkész felelőssége az, hogy az efféle méltatlan helyzeteket kiküszöbölje a gyülekezeti gyakorlatból

Mindezt azzal indokolják, hogy egyrészt a kisgyermek bűneire vonatkozó kijelentés értetlenséget vagy ellenkezést szülhet, és ehelyett valamilyen pozitív üzenetet kellene közvetíteni, másrészt egyenesen azzal, hogy egy kisgyermeknek nem lehetnek bűnei.

²⁸ LK (12. jz.), 617.

Azért szomorú ez a jelenség, mert arra enged következtetni, hogy a lelkészek – és ebből kifolyólag a rájuk bízott hívők – sincsenek tisztában azzal, hogy a keresztelési áldás nem a konkrét vétkek, hanem az embert Istentől elválasztó és az életét teljesen megkötöző eredendő bűnre vonatkozik. Kényes kérdés ez: mindezt nem tudják vagy nem is hiszik, netán csak a kor-szellemnek akarnak kedvezni azzal, hogy a rettegést keltő szavak helyett mindenáron valamilyen pozitív kicsengésű szöveget akarnak beleerőltetni a szertartásba?

Az mindenesetre sarkalatos pontja az egyház tanításának, hogy „Ádám bűnbeesése után a származás természetes rendjében minden ember bűnnel születik [*nascantur cum peccato; in Sünden empfangen und geboren werden*], vagyis istenfélelem és Istenbe vetett bizodalom nélkül és bűnös kívánsággal, és hogy ez az eredeti betegség vagy romlás valóban bűn [*vere sit peccatum; wahrhaftig Sünde sei*], amely kárhoztat, és most is örök halált hoz azoknak, akik nem születnek újjá a keresztség és a Szentlélek által”.²⁹ Ezzel kapcsolatban pedig nem az a pozitív üzenet, hogy „az ember természetes erői épek és romlatlanok maradtak, és hogy az emberi értelem és akarat természettől fogva igaz és jó”³⁰ – mert ez csak önáltatás –, hanem éppen az, hogy ennek a romlottságnak a következményét, a kárhozatot a keresztség által Isten kegyelmesen elhárítja rólunk. Ha ezt az örömteli üzenetet megcsonkítjuk, elgyengítjük, megvonjuk a keresztelést kérőktől, azzal valójában becsapjuk őket, és magát a szentségben cselekvő Krisztust próbáljuk súlytalanná tenni: „Igazi pogány tanítás ez [*rechte heidnische Lehre*], amelyet nem tűrhetünk. Mert ha ez igaz tanítás volna, akkor Krisztus hiába halt meg, mert hiszen sem károsodás, sem bűn nincsen az emberben, amiért meg kellett volna halnia. Vagy csupán a testért s nem egyúttal a lélekért is halt volna meg, mert hiszen a lélek ép, és csak a test érdemel halált.”³¹

ennek a romlottságnak a következményét, a kárhozatot a keresztség által Isten kegyelmesen elhárítja rólunk

Nem formai vagy ízlésbeli kérdésről van szó tehát, hanem az egyház tanításának középpontjáról, Krisztus megváltó művéről, amely hangsúlyossá teszi nemcsak a lelkészek, de a tiszta tanítás őreiként a püspököknek a felelősségét is.

Kinek a felelőssége?

A XX. század második felének súlyos történelméből eredően hazánkban egy időben sokan nem részesültek születésük után a keresztség szentségében, akár a szülők félelme miatt, akár – rosszabb esetben – azok tudatos elhatározásának következményeként. Azonban éppen a vallásszabadság visszanyerését követően kezdett el terjedni az elvilágiasodás újabb szomorú

29 Bódi E. – Reuss A. (ford.): *Ágostai hitvallás*. Budapest, 2008, Luther Kiadó, 20–21. /Konkordiakönyv. A Magyarországi Evangélikus Egyház hitvallási iratai, 2./

30 Pálffy M. ford. Luther: *Schmalkaldeni cikkek...* (10. jz.), 45.

31 Pálffy M. ford. Luther: *Schmalkaldeni cikkek...* (10. jz.), 47.

következménye, amely egy újabb nemzedéket idegenített el az egyháztól: az tudniillik, hogy a szülők nem értik bele a gondviselői felelősség körébe a gyermekük megkeresztelését és hitbeli nevelését, hanem rábízák azt magára a majdan felnőtté érő gyermekekre. Ennek a felelőtlen hozzáállásnak az eredménye végtelenül elszomorító, az esetek többségében ugyanis nyilvánvalóan nem a Krisztus melletti tudatos döntéshez, hanem éppenséggel a hittel és az egyhazzal szembeni idegenkedéshez, közömbösséghez vagy teljes elhatárolódáshoz vezet.

A kérdés igencsak messzire vezet, hiszen érinti a felelős gyermeknevelés problémáját is, amely semmiképpen nem merülhet ki a gyermek igényeinek kritikátlan kiszolgálásában, sokkal inkább jelenti a megfelelő irányba való terelést, az értékek átadását. Természetesen mivel a világi törvények garantálják a lelkiismereti szabadságot, az egyháznak nincs módja a gyermekek keresztelésére kötelezni senkit. Az viszont már a lelkészek felelőssége a jegyesoktatás alkalmával, hogy a templomi esküvőt igénylő pároknak idejekorán felhívja a figyelmét felelősségükre, a születendő gyermekeik hitbeli nevelésének fontosságára.

Kit keresztelünk meg?

A címbe foglalt kérdés a gyakorlatban olyan módon szokott felmerülni, hogy megkereszteli-e a lelkész azoknak a gyermekét, akik maguk nincsenek megkeresztelve, netán nem kötöttek templomi házasságot, vagy nem evangélikusok, esetleg el vannak maradva a gyülekezet anyagi támogatásával?

A válasz ilyen és hasonló körülmények esetében is többnyire igenlő. Az is tény, hogy az *Agenda* – az előző fejezetben említett nehéz történelmi időszakban – mintha szűkítené a keresztségben részesíthetők körét, mégpedig éppen a hitbeli nevelés biztosíthatóságára hivatkozva: „Ebből következik, hogy csak keresztyén család gyermekeit kereszteljük meg, keresztszülőül keresztyéneket fogadunk el, és tartjuk azt a rendet is, hogy legalább egyik keresztszülő evangélikus legyen.”³² Kérdés, hogy nem áll-e ez feszültségben a missziói paranccsal, amely viszont mindenkre kiterjed (Mt 28,19; Mk 16,15)?

Azzal is tisztában kell lennünk, hogy az *Agenda* megjegyzése mindössze a keresztyénség formális meglétére utal, vagyis arra, hogy a gyermeke keresztségét kérő szülők maguk is meg vannak-e keresztelve, nem pedig arra, hogy aktív tagjai-e a gyülekezetnek. Nyilvánvaló, hogy az 1950-es évek végén – az *Agenda* szövegének fogalmazásakor – a lakosság túlnyomó részét azok tették ki, akiket még kisgyermekként megkereszteltek, függetlenül attól, hogy az ő szüleik egyébként gyakorolták-e a vallásukat.

Az magától értetődik, hogy a keresztséget követnie kell annak a hitbeli nevelésnek, amire egyébként a már idézett kérdés is utal a keresztelési liturgiában. Ez nemcsak az egyházra, hanem a szülőkre és a keresztszülőkre is háruló felelősség. Az is tény azonban, hogy mivel a keresztségben nem emberi akarat jut kifejezésre, hanem maga Isten cselekszik, ezért annak nincs

32 *Agenda...* (11. jz.), 317.

és nem is lehet feltétele: pontosan erre figyelmeztet a szintén a liturgiába foglalt gyermekek evangéliuma (Mk 10,13–16).

Amellett, hogy a hitbéli nevelés felelősségét nem veszi le senkinek a válláról, éppen Istennek a szentségben zajló cselekvése az, amely megkönnyíti számunkra az eligazodást abban a kérdésben, hogy milyen feltételekkel kereszteszünk meg valakit. Ha ezt a keresztyénség formális meglétéhez kötjük, azzal tulajdonképpen nem tettünk semmit: a csak formálisan keresztyén, azaz megkeresztelt, de a hitüket nem gyakorló szülők és keresztszülők éppen annyira nem végzik el a gyermekek hitbéli nevelését, mintha maguk meg se volnának kereszteleve. Elvégzi viszont a maga munkáját Krisztus: „Ezért mondjuk mi is azt, hogy a gyermekeket idegen hit és cselekedet hozza a keresztele, ám amikor oda jutnak, és a lelkész vagy a keresztelest végző személy Krisztus helyett foglalkozik velük, akkor megáldja őket, és nekik adja a mennyországot. Mivel a lelkész szavai és cselekedetei magának Krisztusnak a szavai és cselekedetei.”³³

Ez pedig azt is jelenti, hogy a keresztséget nem azért szolgáltatjuk ki akár azoknak a gyermekeknek is, akiknek a szülei ténylegesen vagy formálisan sem aktív vallásgyakorlók, mert nyitottak és toleránsak vagyunk, hanem mert – amellett, hogy elengedhetetlennek tartjuk a felelős szülői és keresztszülői hozzáállást – emberi cselekvések helyett Krisztus ígéretében és munkájában bízunk.

a lelkész szavai és cselekedetei magának Krisztusnak a szavai és cselekedetei

Kényes kérdések

Mit kezdünk a keresztszülőkkel?

A keresztele tekintetében a keresztszülők felelőssége és feladata a szülőkével egyenértékű.

Nyomban hozzátehetjük, hogy ez az állítás abban a formában is igaz, hogy gyakran a keresztszülőknek pontosan annyira nem jelent semmit a keresztség és ezzel a saját keresztszülői hivatásuk, mint amennyire a szülők nem érzik át a szentségnek és a saját ezzel kapcsolatos felelősségüknek a súlyát.

a keresztszülők felelőssége és feladata a szülőkével egyenértékű

Mindennapi tapasztalatunk az, hogy a szülők a rokoni vagy baráti kapcsolat okán kérik fel a keresztszülőket, és a választásukban egyáltalán nem játszik szerepet a gyermekük majdani hitbéli nevelésének a kérdése. Ahogyan a szertartás során is azt látjuk, hogy bár a kérdésekre hangosan adnak választ – a lelkész előzetes útmutatása szerint –, ám a hitvallást már nem mondják: talán éppen azért, mert nem is ismerik a szövegét. Vagyis formálisan megvalósul ugyan az *Agenda* által szabott feltétel, miszerint a keresztszülők megkeresztelt emberek, ám

33 Bellák E. ford. Luther Márton: *Az idegen hitről és hatalmáról*. In *LVM* 6. köt. (3. jz.), 268.

ezzel együtt szemmel láthatóan mit sem jelent nekik a saját keresztszülei hivatásuk, sőt, keresztényen voltak sem.

Súlyos felelősség hárul ezzel kapcsolatban az egyházra. Mégpedig nem úgy, hogy a feltételrendszert szigorítsuk, hanem hogy még a szertartást megelőzően a keresztszüleik számára is világossá kell tennünk, hogy valójában mi is az, amire vállalkoznak. Helyettük természetesen nem élhetjük meg a hitüket, de egy fajta lényegre törő keresztszülei „képzéssel” szolgálhatunk nekik. (Akár úgy is, hogy a kezükbe adjuk például az apostoli hitvallás szövegét, amelyet a keresztelek alkalmával majd el kell mondaniuk.) Elengedhetetlen volna ez a fajta nevelés, hogy szembesüljenek azzal, milyen feladat vár(na) rájuk keresztszüleiként.

A keresztség mint eszköz?

A keresztség mint szentség kegyelmi eszköz a Szentlélek kezében ahhoz, hogy hitet teremtsen és ezt a hitet megerősítse az ember szívében. Sajnálatos módon azonban gyakran maga az ember is csak olyan eszközként tekint rá, amelynek révén valamit elérhet. Tragikus helyzet volt, és az egyházi személyekre, vezetőkre komoly lelkiismereti terhet rótt például az, hogy a nyilas diktatúra idején zsidó vallású honfitársaink az életük megmentésének reményében, mindenféle hitbeli meggyőződés nélkül kérték a megkereszteletésüket. Az már a történelem Urának szomorú

fricskája, hogy nem sokkal később olyan diktatúra nehezedett az országra, amelynek szemében éppen a felnőtt korban vállalt keresztség jelentett negatívumot.

A keresztség mint szentség kegyelmi eszköz a Szentlélek kezében

Szerencsére ma nem ilyen helyzetben va-

gyunk, ám a keresztségre napjainkban is olyan lehetőségként gondolnak némelyek, amely például előnyt jelent a gyermek számára valamely jobb hírű egyházi iskolába való bejutásnál. Esetleg azért kéri valaki felnőtt korban a keresztséget, hogy templomi esküvője lehessen. *Ad absurdum* az is előfordul, hogy valaki azért akar felnőttként megkeresztelkedni, hogy néhány héttel később keresztszüle lehessen egy gyermekkeresztsejénél.

Mit tegyen ilyen helyzetben az egyház? Tagadjuk meg a szentség kiszolgáltatását arra hivatkozva, hogy az nem eszköz, nem formalitás és nem szolgáltatás? Vagy a támogató hozzáállással éppen afelé nyitnánk esélyt, hogy a szentséget üres külsőségként értelmező emberek átgondolják annak valódi jelentőségét, és egy következő találkozásnál már másképpen tekintsenek rá?

Átkeresztelkedni?

Jeleztük már, hogy a tradicionális keresztényen felekezetek kölcsönösen elfogadják az egymás templomaiban kiszolgáltatott keresztséget. Ennek a helyesen értelmezett alapja megint csak nem önmagában a nyitottság és az elfogadás, hanem az, hogy a szentségben nem az egyház, illetve az adott felekezet, hanem maga Krisztus, az egyetemes anyaszentegyház Ura cselekszik.

Ehhez a kölcsönös elfogadáshoz elegendő az, ha a keresztség minimális feltételei adottak: vagyis a víz mellett jelen van és elhangzik Isten ígéje. Ennek tudatában kell feltennünk utolsó

kényes kérdésünket: mit tegyünk azokkal, akik az unitárius felekezet keresztségében részesültek, és innen akarnak átlépni a lutheránus – vagy más keresztyén – felekezetbe? Hiszen a közfelfogás szerint az unitárius felekezetet is keresztyén közösségként tartjuk számon, mint ahogyan a külsőségei valóban erre utalnak.

Az unitárius tanítás szerint azonban a keresztség nem az eredendő bűn eltörlése és nem is az üdvösség felé vezető kegyelmi eszköz – minthogy az unitáriusok eleve tagadják az embert mindenestől megrontó, Istennel való kapcsolatot lehetetlenné tevő eredendő bűn létezését –, hanem pusztán a közösségbe való felvétel, vagyis „ünnepélyes kinyilvánítása a szülők és keresztszülők részéről annak, hogy keresztyén

mit tegyünk azokkal, akik az unitárius felekezet keresztségében részesültek

hitünket nagyrabecsülik, s azt óhajtják, hogy gyermekeik is abban nőjenek fel és éljenek”.³⁴ Ennek megfelelően az unitárius keresztség kiszolgáltatásánál sem a megszokott és szükséges ige társul a vízhez. Helyette ez a mondat hangzik el: „Én téged N. megkereszteltem az egy örök igaz Isten nevében és felveszlek az unitárius keresztyén egyház tagjai közé, Jézus követésére. Ámen.”³⁵ Így bár magát az elnevezést jobb híján használjuk, aligha tekinthetjük az unitárius közösségben gyakorolt keresztséget az egyházban elfogadható szentségnek. A rendelkezésünkre álló legkorábbi, kifejezetten a liturgikus gyakorlatra vonatkozó utalás szerint ugyanis a keresztségnek „az Atya és Fiú és Szentlélek nevére”³⁶ kell történnie.

Ebből pedig az következik, hogy bár ez számos feszültséghez és egy minden alapot nélkülöző, ámde sok helyen élő gyakorlat felbontásához, végső soron tehát akár botrányhoz is vezethet, az unitárius közösségből áttérőket kénytelenek vagyunk annak rendje és módja szerint szabályosan megkeresztelni. Pontosan úgy, ahogyan Pál is megkeresztelte azokat az embereket, akikkel Efezusban akadt össze, és akik korábban részesültek Keresztelő Jánosnak a megtérést követelő keresztségében (ApCsel 19,1–6).

Összefoglalás

A keresztség szentsége az ember Istennel való közösségének nyitánya: ennek a drámának a fináléja pedig majd a végső ítélet napján, az üdvösség beteljesedésével fog felharsanni.

A keresztség mint elvégzett cselekmény önmagában nem ad örök életet, ámde az egyház Ura olyan ígéretet fűzött hozzá, hogy „aki hisz, és megkeresztelkedik, üdvözüli” (Mk 16,16).

34 <https://debreceniunitariusegyhazkozseg.files.wordpress.com/2011/06/06-unitc3a1rius-kc3a1tc3a9.pdf> (letöltve: 2023. május 30.).

35 <https://unitarius.org/szertartas/> (letöltve: 2023. május 30.).

36 Vanyó L. ford. *Didakhé*. In Vanyó László (szerk.): *Apostoli atyák*. Budapest, 1988, Szent István Társulat, 96. / Ókeresztyén írók, 3./

Hogy a keresztség megítélése annyira bizonytalan és mostoha, az abból ered, hogy pusztá tradícióként és emberi cselekvésként szoktuk értelmezni, nem pedig olyan isteni cselekvésként, amelyben valamilyen esemény részeseivé válunk.

A keresztség szentsége az ember Istennel való közösségének nyitánya

Mind az egyház népének, mind a lelkészeknek komoly okuk van végiggondolni a fent vázolt kérdéseket, és adott esetben leszámolni a rossz beidegződésekkel, a helytelen gyakor-

lattal, a kényelemszeretetből magunk előtt görgetett gondolkodásmóddal.

Ennek tükrében kell meglátnunk a felelősségünket lelkészként, adott esetben szülőként és keresztszülőként, mindenekelőtt pedig a keresztség szentségében egykor részesült, kegyelembe fogadott, üdvösségre hívott bűnősként. Lássuk meg a felelősségünket a felkészítést és a felkészülést illetően, és tanuljuk meg, hogy a keresztség nem pusztán néhány ünnepélyes perc egy templomban, hanem maga az új élet: „A keresztyén élet tehát nem más, mint mindennapi keresztség: egyszer elkezdjük, és mindig benne élünk. Állandóan szükség van ugyanis arra, hogy mindig kiséperjük azt, ami az óemberé, és előjőjjön az, ami az újé.”¹

”

Uram!

Azt az egyszerű igazságot tedd ma világossá előttem, hogy a tél megpróbált embere ajtaját, ablakát csak akkor tárja ki, ha zárt világán kívül ragyog a nap-sugár és melegebb a levegő.

Tavaszt adj a világnak! Keresztyén hitre ébredés tavaszát, amelyben híveid életéből sugárzik a szeretetnek az a melegsége, amely a múltban már olyan sokszor hozott áldást erre a földre.

Az én hitemet is társaim iránti szeretetemről ismerhesse meg mindenki. (uo. 141.)

1 Pröhle K. ford. *Nagy káté...* (7. jz.), 297.

„Szenvedett hitéért gyötrelmes rabságot ...” Zsédényi István lelkészt 350 évvel ezelőtt idézték a pozsonyi vésztörvényszék elé

A mencshelyi evangélikus templom kertjében hajót formázó emlékmű áll, az alsódörgicsei evangélikus templom szószéke fölött pedig emléktábla, mindkettőt Zsédényi István XVII. századi lelkész helytállása és mártíromsága emlékére állították. Zsédényi olyan korban élt és szolgált, amikor a politika hatalmi céljainak elérésére használta az egyház szétदारabolt voltát, az egyiknek kedvezve, a másikat üldözve.

Zsédényi István személyére és élete eseményeire nézve viszonylag kevés forrással rendelkezünk. Ennek ellenére, habár vázlatosan, de azért jól rekonstruálható élete és munkássága.

Feltehetően – nevének megfelelően – a Vas vármegyei Zsédény községben született a XVII. század első felében. 1656-ban Veszprémvársányban, 1660-tól Mencshelyen evangélikus lelkész. Egy 1660-ra datált dokumentum nehezen olvasható másolata, ami a mencshelyi anyakönyv első lapján található, arra enged következtetni, hogy Dörgicsének lakossága csekély száma miatt nem volt saját lelkésze, ezért a mencshelyi lelkész látta el az ott élőket is. Az istentiszteletek valószínűleg a ma romként látható, impozáns, alsódörgicsei Gernye-hegyi középkori templomban lehettek.

a politika hatalmi céljainak elérésére
használta az egyház szétदारabolt voltát

Erre az időszakra esik I. (Habsburg) Lipót uralkodása. Az uralkodót irányító udvari körök a magyar rendi ellenállást és a protestantizmust összekapcsolják – s mindkettőt üldözve akarják Magyarországot és az egész birodalmat egyvallású és egynyelvű, könnyen kezelhető országgá tenni. Ennek a törekvésnek esnek áldozatul a magyarországi protestáns prédikátorok, akiket az elárult és megtorolt Bécs-ellenes Wesselényi-féle összeesküvéssel koholt vádak alapján kapcsolatba hoznak. 1674. március 5-ére Pozsonyba, a koncepciók per helyszínére idézik Magyarország teljes területéről a protestáns prédikátorokat. A török hódoltsági területről a budai pasa állítólag nem engedi el a prédikátorokat Pozsonyba, de a királyi Magyarország területéről mindenkinek mennie kell. Zsédényi István mellett több szomszédos prédikátor kollégája is jelen van, pl. a nagyvázsonyi Zsolnai István evangélikus, Tolnai István református és a kővágóörsi Joós György evangélikus prédikátor. Itt még emberségesen bántak velük, viszonylagos szabadságban tölthették idejüket, de Szelepcsényi György esztergomi érsek és Kolonics Lipót püspök (vagy megbízottaik) naponta meglátogatták őket meggyőzésük szándékával. Végül Pozsonyból csak azok menekültek meg, akik vagy elhagyták az országot, vagy lemondva hivatásukról, katolizáltak.

Zsédényi István kitartott hite és hivatása mellett, ezért 1674. június 6-a után tíz hónapot az ország különböző börtöneiben (Komáromban, majd Lipótváron) raboskodott társaival 1675.

március 18-áig. Innen hajtották a lelkészeket Morvaországon, Ausztrián és Trieszten keresztül – ahol szakállukat levágták és katonaruhába öltöztették őket – gyalog az akkor spanyol uralom

alatt lévő Nápolyba, majd a szicíliai Palermo és Milazzo hadi kikötője lett számukra a szenvedések helyszíne. Az utazást nem mindenki élte túl, az idős Edvi Illés Gergely malomsoki evangélikus lelkész még Nápoly előtt meghalt.

Zsédenyi István kitartott hite és hivatása mellett

Gályarabságra 1675 májusában adták el Zsédenyit és 29 társát. Borhidai Miklós rábaszentandrási lelkész három társával együtt a gályán lelte halálát. Zsédenyi négy hónap rabszolgamunka után agyhártyagyulladászt kapott, halottnak hitték és már majdnem a tengerbe dobták, amikor észrevették, hogy él. Isten csodájának köszönhetően a körülmények ellenére meggyógyult. Mindeközben három, még az út során megszökött felvidéki társuk hírét vitte a világba sorsuknak. Ennek következtében a nemzetközi felháborodás egyre erősebb lett a Habs-

burg adminisztráció embertelen és igazságtalan intézkedése ellen, amivel a prédikátorokat sújtotta. Protestáns országok diplomáciai nyomás alá vették Bécsset, a lelkészek szabadon bocsátását követelve. Ennek folyományaként 1676.

Isten csodájának köszönhetően a körülmények ellenére meggyógyult.

február 11-én szabadítja ki a még életben maradt 26 prédikátor között Zsédenyit is *Michael de Ruyter* holland admirális – kifizetve a vételárukat és foglalként hajói ágyúit Nápolyra irányítva. A szép legenda szerint énekük dallamáról ismert rájuk.

1676. február 11-én szabadítja ki a még életben maradt 26 prédikátor között Zsédenyit is

A prédikátorok ekkor még nem térhettek haza, ezért Velencén keresztül Zürichbe, majd az evangélikusok onnan Wittenbergbe mentek, a reformátusok pedig Hollandiába. További sorukat tekintve vannak érdekes történetek, a

legmeglepőbb a hányattatott életű Otrokcsi Főris Ferenc sorsának alakulása, aki református lévén szabadulása után Hollandiában és Oxfordban is végez tudományos munkát, majd évekkel később római katolikus hitre tér, és Nagyszombatban hal meg.

Zsédenyi wittenbergi időszakából egy vers is ismert, ő sok társával együtt hazájában folytatta szolgálatát. Bizonyos források szerint már 1677-ben hazatért és titokban végezte a lelkészi munkát. Majd, miután az 1681-es soproni országgyűlés rendelkezéseivel némileg enyhült a pro-

sok társával együtt hazájában folytatta szolgálatát.

testánsok helyzete hazánkban, már nyilvánosan is szolgálhatott. 1696-ban Kővágóörsre hívják, innen visszatért Mencshelyre. Itt is halt meg és itt van eltemetve a mencshelyi középkori evangélikus templom kertjében. Az 1720-ban nyi-

tott mencshelyi anyakönyv elején egy bejegyzést találunk ezekkel a szavakkal: „*Tiszt. Zedeni István úr... itt Mentselel is végezte el dicséretes jó életit és innét vitetett a dicsőségbe...*”

A gályarabság történetének leghitelesebb forrása az a latin nyelvű mű, amit Kocsi Csergő Bálint pápai református gályarab prédikátor írt *Narratio brevis de oppressione libertatis eccl. Hung.* címmel. Zsédényi Istvánról kitűnő folytatásos novellát közölt az Evangélikus Családi Lap 1911 évi számainak címlapján, Fenyves Ede mencshelyi lelkész tollából.

Úgy tűnik 350 év távlatából, hogy a Zsédényivel és társaival esett igazságtalanság leginkább politikai indíttatású volt. Ennek jele az is, hogy útjuk során Itáliában éppen a katolikus papok voltak a legkönyörületesebbek a gályarabságra menő prédikátorokkal. Zsédényi és társainak helytállása, amely során életüket is feláldozták volna, és közülük többen fel is áldozták, de nem voltak hajlandók az igazságtalanság előtt meghajolni, és nem tagadták meg Krisztust, olyan kiállás, amely jelenleg a mi kultúránkból már tökéletesen kiveszett. Talán ezért sem haszontalan néha ezekre az elődökre gondolni.

a Zsédényivel és társaival esett igazságtalanság leginkább politikai indíttatású volt.

Álljon itt most emlékükre az a vers, amit a mencshelyi születésű református Lampérth Géza költő szerzett Borhidai Miklós rábaszentandrás evangélikus gályarab prédikátor emléktáblájára: „Kinek nevét kemény kőbe véstük itten: / Isten szolgája volt, nagy, erős a hitben, / Szenvedett hitéért gyötrelmes rabságot, / De halálig híven, rendületlen állott, / Földi porsátora roskadott csak össze, / Lelke – példát adva – él köztünk örökre.”²

”

Uram!

Gyermekségem ideje óta hallom hívó szavadat. Nehéz viszonyok között is hívtál. Áldalak érte. Sőt kérek: ne szűnj meg hívni. Hadd halljam ezt a szót akkor is, amikor nem munkára, küzdelemre hívsz már, hanem nyugalmadba. (uo. 175.)

2 <https://www.kozterkep.hu/23606/borhidai-miklos-galyarab-lelkesz-emlektablaja#vetito=175410>
(letöltve: 2024. március 3.)

Egyházi és állami iskolák. Pedagógiai gondolatok mindkét „térfélről”

1. Bemutakozás

Középiskolai angoltanárként és elkötelezett evangélikusként természetes volt számomra, hogy a rendszerváltáskor induló hivatásomat egy egyházi gimnáziumban kezdjem, ami idővel nyolcosztályossá nőtte ki magát, három különböző tagozattal. Az itt eltöltött 15 év alatt maradtalanul magamévá tettem az iskola céljait és érdekeit, és sajátomnak éreztem a kudarcait is. Vagyis nemcsak a pedagógiai munkába vettem bele magam, hanem az iskolám jobbításába is. Négy évvel ezelőtt azonban megváltozott a helyzet: egy belső hívó szónak engedtem, amikor nehéz szívvel, de eljöttem a fővárosi egyházi gimnáziumból, és 53 évesen átmentem egy Pest megyei átlagos általános iskolába felső tagozatos tanárnak. Az iskola különlegessége, hogy a tízezer fős település egyetlen – és legmagasabb végzettséget adó – iskolája, így a település

53 évesen átmentem egy Pest megyei átlagos általános iskolába felső tagozatos tanárnak

összes gyereke hivatalosan ide tartozik. Eddigi életpályámból adódóan valamennyire betekintést kaptam elkötelezett pedagógusként a két különböző iskolatípus életébe, így a kettő összehasonlításából adódó kérdéseket és témákat veszem sorra a következőkben. Tapasztalataim

mellett áll még a kétéves közoktatásvezetői képzés elvégzése, ami jogi szempontból adott információt az iskolák általános működési feltételeiről. Az ide készült szakdolgozatom írásakor ismerkedtem meg a téma tudományos irodalmával is.

2. Elméleti megközelítés

2.1. Merész kezdés: a tanárság mint anyaság

Négygyermekes anyaként a tizenhárom, gyesen töltött év alatt intenzíven éltem át azt az alapvető és általános anyai élményt, hogy a gyerekeink különbözőek. Amire az egyiket rá kell(ene) szoktatni, az a másiknak magától megy. Amitől az egyik fél, azt a másik élvezi. Ami az egyiknek könnyen megy, az a másiknak küszködés. Nemcsak szőkék és barnák, magasak és alacsonyak, hanem másként bírják a fizikai, lelki és szellemi megterheléseket, ami azt is jelenti, hogy az egyikkel könnyebbek a mindennapok, a másikkal küszködősebbek. Keresztyénként ezt úgy értelmezzük, hogy a gyerekeinket az Úristentől kaptuk, méghozzá ajándékba. Ránk vannak

a gyerekeinket az Úristentől kaptuk, méghozzá ajándékba

bízva, hogy az ő segítségével próbáljuk meg megtenni a tőlünk telhető legtöbbet, hiszen nagy felelősség a szülőség. Ugyanakkor azt is tudjuk – hiszen nemcsak a gyerekeink külön-

bőzőek, de a helyzetük is a családban, valamint a saját élethelyzetünk, korunk is más és más –, hogy nem fogunk tudni mindent megoldani, hanem az Úristenre kell rábízni magunkat is és a gyermekeinket is, másképp összeroskdnánk a teher alatt. Egy dolgot azonban nem enged meg ez a felállás: azt a gyerekünket, akivel nehezebben bírunk, nem tehetjük át egy másik családba, mondván, hogy az mindenkinek jobb.

Eddigi tapasztalataim alapján ez lett a pedagógiai hitvallásom is: keresztyén tanárként csak úgy tudok megfelelni a rám nehezedő pedagógiai elvárásoknak, ha a diákjaimat is az Úristen-től veszem. Akiiket tanítok, azokat kaptam, és rám vannak bízva, én pedig az Úristenre bízom magam. Természetesen van olyan, hogy egy fajta elmérgesedés vagy harci helyzet kialakulása miatt le kell adni egy csoportot vagy osztályt.

Azonban alapvetően úgy leszünk hatékonyak, hogy ha úgy gondolkodunk, mint egy édesanya:

a diákjaimat – ahogyan a gyerekeimet is – kap-

tam, nem én választottam, és az a feladatom, hogy a legjobbat kihozzam ezekből a rám bízott gyerekekből. Akkor indul be a kreatív fantázia, akkor fejlődik a pedagógiai tárház, akkor lendül be a kollegiális problémamegoldás, ha ez lebeg a szemünk előtt.

A mai oktatási rendszerben alapvetően kétfajta iskola létezik: az egyik a kötelező körzettel rendelkező, amelyik nem válogathat, hanem mindenki az ő diákja a körzetében – ilyen a jelenlegi állami általános iskolám. A másik típus pedig az, amelyik válogathat, mert vagy egyházi, vagy alapítványi, vagy valamilyen profillal – pl. gimnázium vagy művészeti iskola – rendelkezik. A fenti, anyai-keresztyén gondolkodást azonban már megzavarja az iskolai válogatás, hiszen mihiylst lehetőség van arra, hogy valakiről úgy dönthessek, hogy őt mégsem kérem, mert „nem ide való” – akkor már tompul a kreativitás és problémamegoldás. Illetve a problémamegoldás a probléma eltávolításává fog válni – vagy be sem engedésévé. Valójában ez volt az a felismerés, ami engem arra késztetett, hogy keressek egy olyan iskolát, ahol nem opció a kellemetlen gyerekek fel nem vétele vagy utólagos eltávolítása. Mert így érezhetem igazán tanárnak magamat.

a diákjaimat – *ahogyan a gyerekeimet is – kaptam, nem én választottam*

2.2. Miért lehet válogatni?

Több oka is lehet annak a magyarországi helyzetnek, hogy lehet válogatni: ebből kettőt emelnék ki. Az egyik a kereslet-kínálat problémája. Ma lényegesen több iskolai hely van, mint gyerek, leginkább a jogszabályi, valamint a demográfiai helyzetnek köszönhetően. Vagyis az elmúlt 20–25 évben szabad volt úgy beindítani iskolákat adott régiókban, hogy a gyereklétszám azt nem indokolta, ami azt jelenti, hogy az a gyerek, aki

egy újonnan megnyílt gyülekezeti vagy egyházi iskolába elment, az valahonnan ment el, valahol hiányzott. Vagyis versenyhelyzet alakult ki a gyerekekért, ami viszont azt eredményezte, hogy természetesen mindenki a könnyen és jól tanítható, valamint a jól viselkedő, együttműködő

nem opció a kellemetlen gyerekek fel nem vétele vagy utólagos eltávolítása

családokkal rendelkező gyerekekért verseng. Ezt a helyzetet tetézi a demográfiai lejtmenet és az urbanizáció, vagyis még akkor sem lennének tele az iskolák, ha nem nyíltak volna pluszban új iskolák is.

A másik ok a szabad iskolaválasztás, ami nagyon kevés országban létezik. Ez a törvényi helyzet az 1970-es évek végén alakult ki, csak akkor még olyan magas volt a gyereklétszám, hogy nem volt különösebb mozgástér. Azóta pedig semelyik politikai rendszer nem mert hozzányúlni, hiába szól tanulmányok sokasága arról a hosszú távú negatív hatásáról, amit mindez a társadalomban eredményez. Vagyis nem kedvez sem az oktatás összeredményességének, sem a munkaerőpiacnak, sem az egyéb társadalmi mutatóknak, mint pl. szegénység, mentális és fizikai egészség, vagy akár az egyházak helyzete, létszáma. De nem fékezi a pedagógushiány növekedését sem.

2.3. A verseny és a válogatás következményei

A régi és az új helyemen látom és érzem azokat a következményeket, amiket már egy ideje tudományos szinten rögzít a szociológia és az oktatáskutatás. Ezek olyan tények, amikkel az egyházaknak is kell/ene foglalkozniuk. Mik ezek?

- Az oktatást fenntartó alapvetően állami rendszer nem kényszerül orvosolni az iskolák rendszerszintű problémáit, ami pl. az alacsony finanszírozásból vagy egyenetlen gyerekeloszlásból adódik, mivel az a természetes, hogy ha valami nem tetszik, választunk egy másikat. Így nincs, aki kiharcolja a méltó színvonalat. Akik pedig nincsenek abban a helyzetben, hogy másikat választhassanak, mert pl. nincsen autójuk, vagy nem ismerik a jogszabályokat, azoknak általában is alacsony az érdekérvényesítési lehetőségük.
- A szülőkre hárul az a nyomás, hogy ők felelősek azért, hogy jó oktatásban részesüljön a gyerekük. A szabad válogatás azt sugallja, hogy van valahol egy jó oktatás, csak meg kell találni. Ha nem találja meg, és nem mozgat meg mindent, hogy bekerüljön oda a gyerek, akkor az ő hibája, hogy nem kap megfelelő muníciót a gyereke.
- Az iskolák homogénné válnak, illetve az iskolán belül a különböző osztályok is. A szegregáció és az azzal járó homogenitás külön nagy téma. Ami ebből fontos, az a következő:
- A szabad iskolaválasztásnak köszönhetően különváltak a szegény gyerekek a nem szegényektől. Különváltak a tanulási nehézségekkel küzdők (SNI) azoktól, akik ilyen neurológiai, veleszületett problémákkal nem küzdenek. Különváltak az alacsony iskolázottságú szülők gyerekei a magasabbakétól. Különváltak a családokban élő és a nevelőotthonokban élő

gyerekek. Nekem mint fővárosi, értelmiségi családból származó gyerekeknek még volt olyan osztálytársam 8.-os koromban, akiből kőműves lett, és olyan is, akiből matematikus. Ma ilyen már elvétve létezik.

A szegregáció és az azzal járó homogenitás külön nagy téma.

- A rangsorolás korában ma az iskolákon óriási nyomás van, hogy „jobbak” legyenek, hiszen akkor több család akarja majd odavinni a gyereket, és akkor lehet válogatni, és akkor valóban „jobbak” lesznek, hiszen a válogatott gyerekek már sokkal jobban hozzák az eredményeket. Legalábbis azokat, amiket könnyen lehet mérni (pl. tanulmányi versenyek), és amik kiadják a sorrendet a rangsorokban. Így az iskolák nem abban érdekeltek, hogy azokkal a gyerekekkel foglalkozzanak, akik oda járnak, hanem abban, hogy ne feltétlenül azok a gyerekek járjanak hozzájuk, akik..., hanem „jobbak”. Ez nincs szinkronban a pedagógia lényegével, hiszen nem a gyerek felé fordul, hanem a majdani – iskolai szinten átlagolt – eredmény felé.

ma az iskolákon óriási nyomás van, hogy „jobbak” legyenek

2.4. Miért baj a különválás?

Ez egy nagyon komplex, nehéz kérdés, amit most nem szeretnék egyelőre kifejteni. Fontosabbnak tartom annak a tudatosítását, hogy az iskolák a jelenlegi rendszerben a különválást erősítik automatikusan – anélkül, hogy ezt bárki esetleg szándékosan így szeretné. Vagyis mindenki jót akar, a lehető legjobbat – az egyházának, a gyerekének, a tanórájának – de az eredmény a különválás, vagyis a szegregáció, iskolák között és iskolákon belül. Annak ellenére, hogy jogszabályi szinten tilos a direkt szegregálás. Egyelőre az a fontos, hogy legyen nyilvánvaló: ha egy egyházi iskolába nem járnak szegény és alacsony iskolázottságú családokból származó, illetve tanulási nehézségekkel küzdő gyerekek, akkor az az iskola és/vagy fenntartó valaki másra bízta rá ezeket a gyerekeket. Azok a gyerekek valahol vannak. Még hozzá a legnagyobb valószínűség szerint egy olyan helyen, ahol szintén szívesebben foglalkoznának olyan gyerekekkel, akik magas státuszú családokból jönnek, ahol a szegénység mindennapos gondjai nem terelik el az iskoláról a figyelmet, és akik be tudják fizetni az osztálypénzt a kirándulásra. Vagy akik tudják, hogyan működik egy család, nem pedig gyakran változó nevelők szárnyai alatt nőttek fel többedmagukkal egy állami otthonban. Vagy akiket meg lehet tanítani írni, olvasni és/vagy számolni a hagyományos, jól bevált módon, a többiek tempójában, és nem küzdenek tanulási nehézségekkel (diszlexia, diszgráfia stb.) Vagy akik szimplán könnyen megülnék a padban és tudnak koncentrálni hosszabban is. De az az iskola, amelyik nem válogathat, könnyebben kapja ezeket a gyerekeket, és végül jóval nagyobb létszámban kell tanítania őket, mint azt a régiós átlag indokolná. A létszám pedig kulcskérdés: minél többen vannak a nehezebben taníthatók, annál nehezebb dolga van az őket tanító pedagógusoknak.

További eredménye a különválásnak, hogy így végül az iskola mint intézmény konzerválja egy gyerek társadalmi státuszát: a szegény szegény marad, az aluliskolázott háttérű maga is lemorzsolódik, és az tud végül is az iskola elvárásai szerint teljesíteni, akinek megvan hozzá a biztos otthoni háttér, mind anyagiakban (autó, mobilitás, tanulást támogató lakókörülmények, informatikai eszközök, különórák), mind egyéb, nem anyagi téren (az iskolától nem tartó szülők, olvasottság, informatikai és jogi ismeretek, világismeret stb.)

2.5. Mitől egyházi egy egyházi iskola?

A nehézség a kérdésben az, hogy az egyházi iskolák is lényegében állami iskolák, mivel állami jogszabályok alapján állami finanszírozással működnek. Tehát egy egyházi iskola nem teheti meg azt, hogy kevesebbet vagy mást tanít, legfeljebb többet. És nem adhat a pedagógusainak pluszdíjazásokat pluszmunkákra, csak elvárhatja a pluszmunkát, hiszen ugyanúgy fejkvóta alapján kapják a normatívát. Ez azt jelenti, hogy adófizetők pénzéből, az állam értékdöntése alapján működnek ők is. Az igazságtalanságot ott látom, hogy ugyanakkor a társadalmi egyenlőtlenségek adta kihívásokban nem veszik ki ugyanannyira a részüket ezzel a válogatással, hanem inkább erősítik az egyenlőtlenségeket. A szegény vagy alacsony státuszú vagy magatartási és tanulási

zavarokkal küzdő vagy nevelőotthonos gyerekeket nehezebb tanítani, és pusztán az egyházi vagy gimnáziumi vagy egyéb jelleget még nem érzem elegendőnek arra, hogy ez alól a társadalmi feladat alól felmentést adjon. Különösen úgy, hogy az egyháznak nincs a hívektől származó plusz anyagi tartaléka, amit ebbe beletehet. Itt érzem az egyik legnagyobb nehézséget.

az egyházi iskolák is lényegében állami iskolák

2.6. Megváltozott történelmi helyzet

A *Keresztyén Igazság* olvasóinak – beleértve magamat is – külön nehézséget jelenthet az a tény, hogy Ordass Lajoshoz kötődik az egyházi iskolák erőszakos államosítása elleni bátor kiállás. Továbbá hogy egyházunk első visszaigényelt iskolája, a „Fasor” is egykori diákjának majd az újraindítás utáni első igazgatójának, Gyapay Gábornak a bátor és hajthatatlan kiállásának volt köszönhető. 1948-ban valamint a rendszerváltás körüli években ezt jelentette az egyházhoz hűséges bátorság, azonban ez nem jelenti azt, hogy ma is ez a helyzet.

2.7. Akkor mi a megoldás?

Egy ilyen komplex kérdésben nem lehet gyors megoldásokkal előállni, hanem elsősorban a tudatosítás a fontos. Ezen kívül az az örömhír, hogy tanárként nem kell félni a heterogén iskolai közegtől, hiszen az a valóság. Ez az, ahogyan az Úristen teremtette a világot. Személyes tapasztalatom, hogy nemcsak nem kell félni, hanem a heterogén közegben válhattam valódi

örömhír, hogy tanárként nem kell félni a heterogén iskolai közegtől, hiszen az a valóság

tanárrá, akinek amolyan mesterpedagógusként naponta meg kell értenie a pedagógiai és személyiséglélektani helyzeteket, amik az órán és az iskolában zajlanak – majd azokra újra és újra ötleteket és megoldásokat találni.

Ez természetesen fárasztó, gyakran kudarcos, de soha nem is volt megígérve, hogy ha az ember az Úristen által rábízott gyerekekből a legtöbbet akarja kihozni – legyenek azok a sajátjai vagy a diákjai – akkor az nem lesz fárasztó. De ennél sokkal több: izgalmas és érdekes, valódi pedagógia.

3. Tanítás heterogén közegben

3.1. Az otthon nyilvánvaló és rejtett hozadéka

Amikor azt nézzük, hogy az otthon, a háttér, a szülők, a nagyszülők hogyan befolyásolják a pedagógiai munkát a különböző típusú iskolákban, akkor kétfajta helyzet rajzolódik ki. Az egyik azokban az iskolákban, amelyek válogathatnak. Itt a pedagógus hamar észreveszi, hogy a munkája szoros figyelem alatt áll, és valójában egy láthatatlan diák is ott van a látható diák mögött: a szülői háttér. A „szülő” előbb tudja meg, hogy mi volt a házi feladat, előbb látja a digitális naplóban a jegyet, előbb van véleménye a tananyagról és a házi feladatról, ami oda vezet, hogy egy idő után ő jobban szeretné a jó teljesítményt, mint a diák maga. Ez nemcsak a diákot zavarja meg hallatlanul, hanem a tanár kezéből is kiveszi az egyik legerősebb eszközét: a diák akarátát. Ha a diák *akar*, akkor nyert ügyünk van. Ha a diák *nem akar*, akkor elvesztettük a csatát. Ellenben ha a szülő *akar* elsősorban, és a diák megszokta, hogy azért akar teljesíteni, mert a szülő azt szeretné, akkor elcsúsznak a pedagógiai folyamatok. Ennek a helyzetnek a szakirodalmi magyarázata részben az, amit

Ha a diák *akar*, akkor nyert ügyünk van.

Ha a diák nem akar, akkor elvesztettük a csatát.

már korábban is említettem: a szülő nagyon sok energiát, munkát, akár pénzt is befektetett a gyermeke iskolaválasztásába, szállításába, fogadóórákra járásba, teljesítménye nyomon követésébe, felvételi előkészítőbe, különórákba, és automatikusan úgy érzi, hogy ennyi befektetés után elvárhatja a teljesítményt. Tanártól, diáktól egyaránt. Ráadásul a diákkal szemben az iskola is valami hasonlót éreztet: „téged mi kiválasztottunk és bekerültél ide, ahova mások nem kerültek. Vigyázz hát, hogyan viselkedsz, és hogyan teljesítesz, mert ki vagy választva.” Ez az üzenet szintén megzavarja azt a pedagógiai folyamatot, amely abból indul ki, hogy a gyerekeket alapvetően érdekli a világ és amit az nyújtani tud. Valamint hogy a gyerek hibázhat, rosszkodik időnként, mert ki kell próbálnia a saját és a környezete határait. A válogatott szférában ez abba csúszik át, hogy ne az érdekelje, amit az iskolában meg tud tanulni, hanem az érdekelje, hogy hogyan tud bent maradni és a szülői elvárásoknak megfelelni. És hogy túl nagyot kockáztat a hibázással, tehát nem szabad hibázni.

A másik helyzet a kötelező körzetes iskolákban áll elő, főleg azokban, ahol a szülői háttér ún. alacsony státuszú. Vagyis a szülők nem hogy bele akarnának szólni vagy véleményt mondani a tananyagról és dolgozatokról, hanem az egész iskolai világ egyrészt rendkívül távoli, pl. azért, mert a szülők még kisegítő iskolába jártak, annak ellenére, hogy ezt nem indokolta semmilyen mentális ok (ilyen gyerekeket nagy számban tanítok). Vagy pedig a szülők egészen más normáknak igyekeznek megfelelni ahhoz, hogy a számukra értékes közeg elfogadja őket: ilyenek pl. a gábor cigányok, akiknek a közössége magasán motivált, azonban a lányokat nem engedik tanulni 5. osztálytól. Vagy hasonló a helyzet, amikor a szülők megélhetési gondokkal küzdenek, és pl. a felső tagozatos lány marad otthon a kicsikre vigyázni, hogy az édesanya elmehessen a takarító munkájába, ahol hetente kapja a fizetését, és ha nem megy, nem kap fizetést. A megél-

hetési gondok azt jelentik, hogy hidegben gond a fűtés, hónap végén gond az étkezés, betegség esetén gond az orvoshoz, gyógyszerhez jutás.

Ebben a helyzetben a pedagógus egészen mást érzékel a munkája során, hiszen nem lehet hazaüzenni, hogy nézzenek rá arra a gyerekekre, és tessék házi feladatot írni. Nehezen lehet összefogni a szülővel a gyerek érdekében, mert a szülő számára a pedagógus olyannyira távoli világ, hogy elképzelhetetlen, hogy bármilyen szövetségbe lépjenek.

**Nehezen lehet összefogni a szülővel
a gyerek érdekében,**

Így tehát a heterogén osztályban tanító tanár dupla nehézséggel áll szemben: az osztály egyik felének a szülei ugrásra készen várják az újabb jegyeket és házi feladatokat; az osztály másik részének pedig ismeretlenek a szülei,

vagy nincsenek is szülők (hanem nevelő, nagymama, nagycsalád, gyám stb.) De ha megtalálja azt a formát, ami végül mindkét véglet szüleit bevonja valamennyire, az hallatlan eredmény. Nemcsak a gyerekek és tanítás szempontjából, hanem az üzenete miatt is, amivel a társadalmi ellentéteket lebonthatja. *Ha a szülői csetcsoportban mindenki látja a jókedvű fotókat az órákról, akkor mindenki örülni fog, hogy a gyereke jó helyen van. És ha azon a fotókon barna és fehér bőrű gyerekek együtt vannak, méghozzá jókedvűen, munkába mélyedten, akcióban, akkor az egészen ritka és megerősítő élményt fog jelenteni mindenkinek. A fotózáshoz persze bizalmi légkör kell, ami pedig időigényes, tehát munkás feladat, de megéri, ezt tapasztalatból tudom.*

3.2. Az otthon megszokott stílusa, az otthonról hozott tudás

A háttér szerepétől nem választható el teljesen az otthoni stílus és az otthonról hozott tudás tanóra gyakorolt hatása. A szabad iskolaválasztásból következő homogenitás azt is jelenti, hogy egy osztályban a gyerekek hasonló stílust és hasonló háttértudást hoznak magukkal, ami aztán köztílussá és köztudássá válik a tanteremben. Könnyebb esetben ez a háttér egybevághat a tanár háttérével és stílusával, vagyis nem kell még külön megtanulni azt is, hogy a gyerekek mit hoznak magukkal és mit nem. Nehezebb esetben azonban ezt külön meg kell tanulni, amilyen az én esetem is, ahhoz pedig fel kell térképezni, ahhoz pedig meg kell nyerni a gyerekek bizalmát, az pedig időigényes, ahogy már kiderült korábbi témáknál is. Vagyis szinte vége a tanévnek, mire megtörténik. Legnehezebb esetben pedig a kétfajta stílus és háttér együtt van jelen a tanórán. Ez a helyzet a legnagyobb kihívás, azonban a legnagyobb siker is, hiszen hallatlanul izgalmas, ahogy mindkét „fél”, a magas és az alacsony státuszú diák is lép egyet a megismerés útján.

Mint amikor a szótanulásnál nemcsak az angol szót kell megtanulnia egy gyereknek, hanem a magyart is, hiszen kiderül, hogy nem tudja, mit jelent a „nappali” vagy „saját szoba” vagy „étkező”, és nem tudja a különbséget a „könyvtár” és „könyvesbolt” között, és bevásárló központot is egyszer látott még csak. Azonban ugyanez a gyerek főz, mosogat, kistestvére vigyáz, és igen csak kihúzza magát, amikor hosszú lista a válasza arra a szintén tananyagi angol kérdésre, hogy „Mit szoktál otthon segíteni?”. Két világ egymásra csodálkozik és mindkettő profitál belőle – és mindezt az iskola teszi lehetővé...

3.3. Az állandósult stressz és a trauma hatása

Az alacsony státuszú diákok tanításának egyik legnagyobb nehézségét az a kiszámíthatatlanság okozza, ami az életükben állandósult stressznek és traumának köszönhető. Ezt nem úgy kell elképzelni, hogy történt egyszer egy nagy baleset, és az egy életre traumatizálta a diákot, hanem hogy a közvetlen fizikai környezete kiszámítható és kiszámíthatatlan veszélyekkel jár, és nagyon korán kialakul a „védd meg magad, különben nagyon rosszul jársz” mentalitás. A szülők életében a pénzhiány, a szerhasználat, a tervezhetetlenség, a jogi és informatikai ismeretek hiánya, a világ változása (ők még kisegítőbe jártak vagy nem jártak), az immobilitás (autó és tömegközlekedés híján), az uzsora és adósság veszélye, a munkalehetőség hiánya, a komfortnélküliség és a gyenge szociális védőháló tehetetlenséget és erőszakot eredményez. Ez pedig jelen van a gyerekek életében is, vagyis a kiabálás és tettelegesség miatti félelem és résen levés természetes, magától értődő, és ezt hozzák az iskolába is. A konfliktusok békés rendezésében semmilyen tapasztalatuk nincsen, a mentális egészségük gondozatlan, csak a stressz van jelen.

A tanteremben ez aztán úgy jelenik meg, hogy ha amolyan rendőrként áll az ember a teremben, akkor általában nincsenek „helyzetek”. Azonban mihelyst oldódik a hangulat, sőt, a tanár jóvoltából pozitív és elfogadó lesz a légkör, akkor az otthon állandó stresszben élő gyerekek ezzel nem tudnak mit kezdeni, kiszabadulnak a félelemből és „rosszalkodni” kezdenek. A jó és kedves szó és a személyre szabott figyelem sok gyerek életében teljesen ismeretlen. A másik helyzet, ami ki tud alakulni – és ezt is sokan ismerjük, akik ilyen közegben tanítunk – az a rendszeresen, ám mindig tökéletesen váratlanul és hirtelen kirobbanó óriási indulat. *Egy 14 éves*

A konfliktusok békés rendezésében semmilyen tapasztalatuk nincsen

vékonyka nagylány ücsörög csöndben a padban, valaki hátulról hozzáér a ceruzájával, mire a lány hatalmasat ugrik, káromkodik és a vizes palackjával lelocsol mindent és mindenkit, amit és akit elér. Mindez pár töredék másodperc alatt, az angolóra közepén. A nagylány amúgy értelmes és jóérzésű.

Ahhoz, hogy ezek a hirtelen kialakult helyzetek egyre ritkábban alakuljanak ki, illetve hogy ne kezdjenek el a gyerekek „rosszalkodni”, mihelyst emberi hangnemben szólnak hozzájuk, ahhoz rendkívül sok idő és kitartás kell a pedagógus részéről. Ahol a siker végül az lesz, hogy lehet végre órát tartani és nem ugrál fel, és nem káromkodik senki – vagy legalább is ritkán. Azonban ez a helyzetkezelés egy fokkal könnyebb, ha nem csak súlyos stresszben élő gyerekek vannak összeterelve egy osztályba, hiszen akkor látszik, hogy lehet másképp is. Ráadásul nemcsak a „rosszalkodóknak” jó ez a keveredés, hanem azoknak is, akik normalizált háttérből kevésbé stresszes életet élnek, így kiszámíthatóbb a viselkedésük. Hiszen ha ők látják azt, hogy nem kell félni a rosszalkodóktól, hanem a bizalmi kapcsolat révén kiderül, hogy ők is csak gyerekek, akkor nagyon sokat tanult az életről az ún. magas státuszú gyerek. Megtanulhatja, hogy léteznek indulatok, és létezik olyan, hogy a kezeletlen indulat ellehetetlenít mindent. De azt is megtanulja, hogy az indulatoktól nem szabad félni, hanem lehet őket kezelni, másrészt ezek az indulatok nem maga az ember. A magas elvárásoknak állandóan megfelelni akaró, magas

státuszú családok gyerekei életében is vannak indulatok, és az állandó elfojtásuk és meg nem ismerésük nagyon nagy gondot jelenthetnek később. Később, amikor már nem az a kérdés, hogy megtanulta-e az órára a Himnuszt, vagy megérti-e az angolul feltett kérdést, hanem pálya-

De azt is megtanulja,
hogy az indulatoktól nem szabad félni,
hanem lehet őket kezelni

választás, párválasztás, anyagi döntések, erkölcsi kísértések érdekében kell(ene) elnavigálnia magát fiatal felnőttként. A konfliktusoktól és nehéz helyzetektől megkímélt gyerekek később gyakran nagyon félnek az új élethelyzetektől. A szakirodalom ezt el-nem-kezdési szindrómának

mondja, ami a magasan kvalifikált családok elit oktatási intézményekből kikerült fiataljainak járványszerű megtorpanását jelenti akkor, amikor az életet végre el kellene kezdeni. (Megvan az orvosi diploma, és nem meri elkezdni a munkát, inkább elmegy önkéntesnek vagy belekezd valamilyen más tanulmányokba.) A heterogén közeg az általános iskolában erre is nagyon jó: megtanít az életre, úgy, ahogyan az Úristen azt teremtette, és megtanít nem félni egymástól.

megtanít az életre, úgy, ahogyan az Úristen
azt teremtette, és megtanít nem félni egymástól

A listát még hosszan lehetne folytatni, de talán sikerült átadni azt az izgalmas világot, ami a heterogén közeg pedagógiai kihívásait jelenti. És talán ennél még többet is: sikerült megvilágítani azt a felelősséget, amit a magát komolyan

vevő pedagógusra, oktatási intézményekre és fenntartókra ró a mai megosztott oktatási világ. Sem az egyház, sem az állam nem vonhatja ki magát az alól a feladat alól, amit a társadalom, amiben szolgál, jelent számára.

4. Irodalom

Alpár Vera Noémi: *Az iskolai esélyegyenlőtlenség. A területi és társadalmi egyenlőtlenségek, az iskolai kultúra és az oktatás eredményességének összefüggésrendszere.* Doktori disszertáció. (ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola). Budapest 2018.

Asztalos György: A 22-es csapdája – őszintén az egyházi iskolákról. In: *SZEMLElek Érték-magazin*, 2018. február 10. https://szemlelek.blog.hu/2018/02/10/oszinten_az_egyhazi_iskolakrol (Letöltve: 2024. március 4.).

Asztalos György: *Az egyházi általános iskolák és a szegregáció közötti összefüggések vizsgálata a statisztikai adatok tükrében.* In: *Társadalmi elszigetelődés és párbeszéd*, Budapest, 2021, Jezsuita Roma Kollégium és Szakkollégium, 64–76.

Berényi Eszter: *Az autonómiától a szelekcióig. Az iskolaválasztás jelentése a rendszerváltás utáni időszak magyar közoktatásában.* Budapest, 2016, Gondolat Kiadói Kör Kft.

Fejes József Balázs – Tóth Edit – Szabó Dóra Fanni: Az oktatási méltányosság és aktuális kérdései Magyarországon. In *Magyar Tudomány*, 2020. 1. sz. 68–78.

- Kalicz Éva: *Esélyegyenlőség – Diszkrimináció – Szegregáció – Integráció*. 2. átdolg. kiad. Budapest, 2019, BMGE Műszaki Pedagógia Tanszék.
- Kodácsy-Simon Eszter: *Miért tart fenn az egyház iskolát?* In Szabó Lajos (szerk.): *Teológia és oktatás*. Az Evangélikus Hittudományi Egyetem oktatóinak tanulmánykötete. Budapest, 2015, Luther Kiadó, 184–204.
- Kotta Ibolya: Az iskolai szorongás. In *Tudásmenedzsment. A Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Humán Fejlesztési és Kultúratudományi Intézet periodikája*, 2011. 2. sz.
- Lőrincz Borbála: (De)centralizáció, esélyegyenlő(tlen)ség és a pedagógusok szerepe a magyar közoktatás elmúlt harminc évében (Doktori szemináriumi dolgozat) In: ELTE Szociálpolitika Doktori Program, Társadalmi struktúra I., 2020.
- Radó Péter: A közoktatás szelektivitása mint a roma szegregáció általános kontextusa. In: Fejes József Balázs és Szűcs Norbert (szerk.): *Én vétkem. Helyzetkép az oktatási szegregációról*. Szeged, 2018, Motiváció Oktatási Egyesület.
- Réthy Endréné – Vámos Ágnes: Esélyegyenlőtlenség és méltányos pedagógia. In M. Nádasi Mária (szerk.): *A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése*. Sorozatszerkesztő: M. Nádasi Mária, Budapest, 2006, ELTE Neveléstudományi Intézet.
- Thun Éva: Mennyire jártasak a pedagógusok az esélyegyenlőség pedagógiájában? *Iskolakultúra*, 2011. 12. sz. 60–71.

Aki egy ilyen kis gyermeket befogad az én nevemben, engem fogad be. Mt 18,5

Uram!

Aki ezt a kívánságot teljesíti, boldoggá teszi gyermekének az életét, de nagyon boldoggá teszi a saját otthonát is. Az otthon koronája Te vagy.
Hívlak a magam otthonába. (uo. 60.)

Tisztelt Előfizetőink, Olvasóink!

A nyomdai és postai költségek elmúlt években történt jelentős emelkedése miatt az Ordass Lajos Alapítvány Kuratóriuma is a Keresztyén Igazság előfizetési díjának emelésére kényszerült. Az éves 4900,- Ft még mindig nem fedezi a ténylegesen felmerülő költségeinket, ezért is számítunk megtisztelő támogatásukra a későbbiekben is. Kérjük, hogy az előfizetési díjat a januárban postázott értesítő alapján rendezni szíveskedjenek.

az alapítvány kuratóriuma

Summary

This issue begins with the Easter *sermon* of **János Szeverényi**, whose relevance will not be lost in the time following Easter either, since we always need the good news of the feast: *salvation comes from the Lord*. He saves us from death, from unbelief, from all sin, He saves us so that our life may be eternal life.

In our *Documents* column we include a *private letter* from **Lajos Ordass** to pastor Béla Jankovits. We publish this letter because it helps us to know Ordass's personality more fully: it shows how our martyred bishop was a warm-hearted man, who cared for his pastors and his church, and how open-hearted he was, who wrote honestly about his concerns to those who loved him.

In the *Studies* section, we continue **Gábor Weltler's** writing on *sin and forgiveness*. In our previous issue, the first part of this essay appeared, but unfortunately, it was mistakenly listed as the second part. We apologize to the Author and our Readers for the error. So the part in this issue is the second.

Next, we publish a study by **József Tubán**, who explores the topic of *baptism*. He not only explores the biblical and theological context, but also tries to answer questions about baptism today.

After the topic of baptism, our Readers can turn to the history of the church: **Szabolcs Németh** writes about the life of *István Zsédenyi*, a Lutheran pastor who had to endure galley slavery, and who has a monument in Mentshely, and who can be a role model for us to stand firm in our faith.

In our *Mission and Pastoral Care* column, **Szilvia Ittész** describes her pedagogical thoughts, which she builds around the truth that just as a mother cannot choose her child because it is a gift from God, so too should teachers accept all children who apply to a particular school. Her reflections are extremely valuable, interesting and worthy of consideration for all those involved in religious and secular education, but parents and grandparents can also be enriched by them.

We wish all our dear Readers a blessed Easter! We hope that you will find in this issue something of interest to you.

Zusammenfassung

Diese Ausgabe beginnt mit der *Osterpredigt* von **János Szeverényi**, deren Aktualität auch in der Zeit nach Ostern nicht verloren geht, da wir die frohe Botschaft des Festes immer brauchen: Das *Heil kommt vom Herrn*. Er rettet uns vor dem Tod, vor dem Unglauben, vor aller Sünde, und er rettet uns, damit unser Leben ewiges Leben haben kann.

In unserer Dokumentenspalte veröffentlichen wir einen *privaten Brief* von Lajos Ordass an Pfarrer Béla Jankovits. Wir veröffentlichen diesen Brief, weil er uns hilft, die Persönlichkeit von Ordass besser kennenzulernen: Er zeigt, dass unser Märtyrerbischof ein warmherziger Mann war, der sich um seine Pfarrer und seine Kirche kümmerte, und wie offenherzig er war, der denen, die ihn liebten, ehrlich über seine Sorgen schrieb.

In der Rubrik *Studien* setzen wir den Artikel von **Gábor Weltler** über *Sünde und Vergebung* fort. In unserer letzten Ausgabe erschien der erste Teil dieses Artikels, der leider fälschlicherweise als zweiter Teil aufgeführt wurde. Wir entschuldigen uns bei dem Autor und unseren Lesern für diesen Fehler. Der Teil in dieser Ausgabe ist also der zweite.

Als nächstes stellen wir eine Studie von **József Tubán** vor, der sich mit dem Thema *Taufe beschäftigt*. Er erforscht nicht nur den biblischen und theologischen Kontext, sondern versucht auch, Fragen zur Taufe heute zu beantworten.

Nach der Taufe können die Leser in die Geschichte der Kirche eintauchen: **Szabolcs Németh** schreibt *über das Leben von István Zsédenyi*, einem lutherischen Galeerensklaven, der in Mentshely sogar mit einem Denkmal geehrt wurde und der uns ein Vorbild sein kann, um fest in unserem Glauben zu stehen.

In unserer Rubrik *Mission, Seelsorge* beschreibt **Szilvia Ittész** ihre *pädagogischen Überlegungen*, die sie um die Wahrheit herum aufbaut, dass, so wie eine Mutter sich ihr Kind nicht aussuchen kann, weil es ein Geschenk Gottes ist, auch die Pädagogik alle Kinder annehmen sollte, die sich um die Aufnahme in eine bestimmte Schule bewerben. Ihre Überlegungen sind äußerst wertvoll, interessant und bedenkenswert für alle, die mit religiöser und weltlicher Erziehung zu tun haben, aber auch Eltern und Großeltern können durch sie bereichert werden.

Wir wünschen allen unseren lieben Lesern ein gesegnetes Osterfest! Wir hoffen, dass Sie in dieser Ausgabe etwas finden, das Sie interessiert.

E számunk szerzői

Ittész Szilvia tanár – Budapest

Németh Szabolcs lelkész – Mencshely

†Ordass Lajos püspök – Budapest

Szeverényi János missziói lelkész – Budapest

Tubán József lelkész – Csorna

Weltler Gábor lelkész – Malomsok

Szeretettel ajánljuk Olvasóink figyelmébe alábbi kiadványainkat:

Ordass L.:	Nem tudok imádkozni	700,-
Ordass L.:	Akikkel az Úton találkoztam	500,-
Ordass L.:	Gondolatok a Filemon levél olvasása közben	100,-
Ordass L.:	Útravaló	2500,-
Ordass L.:	A keresztfa tövében (új kiadás)	1100,-
Ordass L.:	Naplóm	4900,-
Giertz Bo-Ordass:	Hitből élünk	600,-
Terray L.:	Nem tehetett mást (Ordass püspök életútja - új kiadás)	1100,-
Scholz L.:	Tisztítsd meg szívedet!	250,-
Scholz L.:	Két sugárzó igazgyöngy (írásmagyarázat)	300,-
Scholz L.:	Elveszett és megtaláltatott (a tékozló fiúról)	150,-
Sólyom J.:	Hiszem-tudom (bevezetés az egyház tanításába)	400,-
Boleratzky L.:	Aki mindvégig állhatatos maradt	600,-
Virág J.:	Dr. Luther Márton önmagáról (6. kiadás)	1400,-
Luther M.:	14 vigasztaló kép	250,-
Botta I.:	Dévai Mátyás, a magyar Luther	200,-
Jung E.:	Hogyan vezessem a vasárnapi iskolát	450,-
Maróthy J.:	Szegények szíve (novellák)	700,-
Rózse I.:	A halál árnyékának völgyében	500,-
Boleratzky L.:	Evangélikus egyházjog (I-II. kötet)	1700,-
Kaj Munk:	Három dráma	600,-
Böröcz S.:	Kiáltás a mélyből (egy lelkész élete a Gulágon)	1400,-
Ittész J.:	Az evangélium hullámhosszán (meditációk)	500,-
Kapi B.:	Isten hárfása (Gerhardt Pál életregénye)	1400,-
Gémes István:	Fellebbentett fátyol (igehirdetések)	1250,-
Gémes István:	... „saját kezemmel írom: Pál”	1400,-
Joób Olivér:	Ünnep – hetven áhitat egy évre	1400,-
Joób Olivér:	Válasz	1600,-
Joób Olivér:	Élőszó. Hol és hogyan prédikáltam?	3000,-
Joób Olivér:	Közösség. Írások, előadások, énekfordítások	3000,-
Hallgrímur Pétursson:	Passió-énekek	1900,-
Főnyad Pál István (szerk.):	Elég néked az én kegyelmem, Főnyad (Fuchs) Pál élete és munkássága	2000,-
Joób Olivér Dávid:	A tanítványok imádsága	1900,-

A keresztyén igazság egy szám ára 1225 Ft, az éves előfizetés 4900 Ft.

Folyóiratunk megrendelhető: Ordass Lajos Alapítvány, 1171 Budapest, Lenkeház u. 7.

Bankszámlaszám: 10700732-49912407-51100005

Alapítványunk kiadványait megvásárolhatja vagy postai szállítással megrendelheti a Huszár Gál könyvesboltban (1054 Budapest, Deák tér 4.). Telefon: 20 314 2632 (egyházi flottás), honlap: huszargal.hu

Tartalmi összesítő

Szeverényi János húsvéti *igehirdetésével* indul ez a számunk, melynek aktualizása nem vész el a húsvétot követő időben sem, hiszen az ünnep örömhírére mindenkor szükségünk van: *az Úrtól jön a szabadulás*. Ő ment meg haláltól, hitetlenségtől, minden bűnből, megment, hogy életünk örök élet legyen.

Dokumentum rovatunkban **Ordass Lajos**nak egy *magánlevelét* tesszük közé, melyet Jankovits Béla lelkésznek írt. Azért adjuk közre ezt a levelet, mert Ordass személyiségének teljesebb ismeretében segít: megmutatja, hogy mártír püspökünk, milyen melegszívű ember volt, aki odafigyelt a lelkészekre, egyházára, és milyen nyitott szívű volt, aki őszintén írt aggodalmairól azoknak, akik őt szerették.

A *Tanulmányok* rovatban folytatjuk **Weltler Gábor** írását a *bűnről és bűnbocsánatról*. Előző számunkban ennek az írásnak az első része jelent meg, sajnos azonban, tévedésből második résznek feltüntetve. A hibáért a Szerző és Olvasóink elnézését kérjük. Tehát az e számunkban olvasható rész a második.

Ezután **Tubán József** tanulmányát közöljük, aki a keresztség témakörét járja körül. Nem csak a bibliai és teológiai összefüggéseket tárja fel, hanem a keresztség mai kérdéseire is megpróbál választ adni.

A keresztség után az egyháztörténet témakörébe lapozhatnak Olvasóink: **Németh Szabolcs** ír *Zsédényi István gályarabságot viselt evangélikus lelkész életéről*, akinek Mencshelyen emlékművet is állítottak, és aki példaképünk lehet a hitben való megállásra.

Misszió, pasztoráció rovatunkban **Ittész Szilvia** írja le *pedagógiai gondolatait*, melyet a köré az igazság köré épít fel, hogy ahogyan egy anya nem választhatja ki a gyermekét, mert Isten ajándékaként kapja, ugyanúgy kellene a pedagógiában is elfogadni minden gyermeket, akik jelentkeznek egy adott iskolába. Gondolatai rendkívül értékesek, érdekesek és megfontolásra méltóak minden egyházi és világi nevelésben résztvevő számára, de szülők és nagyszülők is gazdagodhatnak belőle.

Áldott húsvéti időt kívánunk minden kedves Olvasónknak! Reméljük, találnak e számunkban is érdeklődésüknek megfelelő írásokat.!